



**LUNDS**  
UNIVERSITET

## Mot en "gemensam tratt"?

En intervjustudie om samverkan i kommunalt brottsförebyggande arbete

Av Alexandra Ander & Linnea Rosenthal

---

LUNDS UNIVERSITET  
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)  
Vårterminen 2024



Handledare: Patrik Olsson

Examinator: John Woodlock

## Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till vår handledare, Patrik Olsson, som både utmanat och väglett oss genom kritiska frågor och kreativa råd. Vi vill även tacka vår examinator, John Woodlock, som upplyst oss om uppsatsens "golden nuggets" liksom dess utvecklingsområden.

Fröet till uppsatsen såddes vid samtal med Anna Nordin vid Länsstyrelsen Skåne. Anna bidrog genom sin generositet, glöd och gedigna kunskap med en fördjupad förståelse för kommunalt brottsförebyggande arbete och lade grunden för vårt intresse för ämnesområdet. Tack, Anna, för all hjälp.

Vi är även enormt tacksamma för de respondenter vi kommit i kontakt med och som möjliggjort arbetet. Utan ert deltagande och vilja att dela era erfarenheter hade vår idé aldrig blivit verklighet. Tack för er tid, öppenhet och ert varma mottagande.

Slutligen är vi oerhört tacksamma över att ha haft varandra under arbetets gång. Linnea "vrida-och-vända-på-allt" Rosenthal och Alexandra "kom-ihåg-den-röda-tråden" Ander är ett bra team.

Tusen tack.

Alexandra Ander & Linnea Rosenthal

Maj 2024, Lund

## **Abstract**

Since the 1990s, Swedish crime prevention has been characterised by decentralisation and responsabilisation of a growing number of actors such as county councils, municipalities, the business community and civil society. This tendency has also called for increased cooperation. On 1 July 2023, the municipal role and responsibility in this area was stipulated through the *Act (SFS 2023:196) on municipalities' responsibility for crime prevention work*. The law requires each municipality to compile a situational picture and an action plan, coordinate the local crime prevention work, and increase cooperation efforts with relevant stakeholders. However, previous research shows few such collaborative projects that have been perceived as effective.

The purpose of the study was therefore to investigate how municipalities in Skåne County have experienced the implementation of the law mentioned above - especially in terms of how collaboration has taken shape - and hopes regarding future effects of cooperation in crime prevention. Through semi-structured interviews with crime prevention coordinators from nine Scanian municipalities, it was found that the law was perceived to give weight to crime prevention issues on a municipal level. To some extent, the legal responsibility also appeared to have clarified and systematised the cooperation efforts. However, these efforts were not considered fully satisfactory as the coordinators described challenges concerning legal discretion and competing rationalities among actors in the cooperative work that affected the practice of law. Thus, the coordinators wished for specified directives from the legislator, as well as to receive increased resources in terms of finances, time and knowledge.

**Nyckelord:** brottsprevention, handlingsutrymme, kommun, rationalitet, samverkan

Antal ord: 14 984

## Förkortningar

Brå	Brottsförebyggande rådet
Dir.	Kommittédirektiv
Ds.	Departementsserie
Prop.	Proposition
SFS	Svensk författningssamling
Skr.	Regeringens skrivelse
SKR	Sveriges Kommuner och Regioner
SOU	Statens offentliga utredningar

# Innehållsförteckning

Förord	1
Abstract	2
Förkortningar	3
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Rättssociologisk relevans	8
1.4 Disposition	9
1.5 Avgränsningar	9
2. Bakgrund	11
2.1 Synen på lagstadgat kommunalt ansvar - en historisk återblick	11
2.2 Struktur och samordning genom lag	12
2.3 Lagens innehåll: Lägesbild, åtgärdsplan, samordning och samverkan	14
2.4 Kritik mot lagreglerat ansvar och samverkan	15
3. Tidigare forskning	16
3.1 Tillvägagångssätt för litteraturöversikt	16
3.2 Deskriptiv analys	17
3.3 Tematisk syntes	19
3.3.1 Den svenska brottspreventionen	19
3.3.2 Ökad betoning på gemensamt ansvar och samverkan	21
3.3.3 Samverkans faktiska brottsförebyggande effekter	23
3.4 Sammanfattning av forskningsläget	24
4. Teoretiska utgångspunkter	25
4.1 Handlingsutrymme	25
4.2 Rationalitetstyper för social handling	27
5. Metod och material	28

5.1 Tillvägagångssätt för datainhämtning	29
5.1.1 Urval och rekrytering av deltagare	29
5.1.2 Intervjuernas genomförande	30
5.1.3 Lagring av data och transkribering	32
5.2 Metod för dataanalys	32
5.3 Metodologiska överväganden	33
5.4 Forskningsetiska överväganden	35
6. Resultat och analys	37
6.1 Tolkningsutrymme: Vad men inte hur	37
6.2 Synen på samverkan som brottsförebyggande metod	41
6.3 Sakkunskap och politik - ett omaka par?	44
7. Diskussion	45
7.1 Resultatdiskussion	45
7.2 Kritiska reflektioner	47
8. Avslutning	49
8.1 Slutsatser	49
8.2 Förslag till vidare forskning	51
Källförteckning	52
Litteratur och vetenskapliga artiklar	52
Offentligt tryck	55
Övrigt	56
Bilagor	59
Bilaga 1: Strategiska sökningar	59
Bilaga 2: Informationsblankett	60
Bilaga 3: Samtyckesblankett	62
Bilaga 4: Intervjuguide	64
Bilaga 5: Transkriberingsmall	66
Bilaga 6: Utdrag av initial kodning av intervjuer	67

# 1. Inledning

Den svenska brottspreventionen har sedan 1990-talet präglats av en decentralisering från nationell till lokal nivå och ett ansvargörande av flera aktörer såsom kommun, näringsliv och civilsamhälle, särskilt genom tillkomsten av det nationella brottsförebyggande programmet *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59, s. 4, 10, 13-14, 29-30). Denna tendens har också påkallat ökad samverkan aktörerna emellan, vilket ytterligare framhävs i det nu gällande programmet *Tillsammans mot brott* (Skr. 2016/17:126, s. 25-30). Den 1 juli 2023 stadgades kommunens roll och ansvar genom den nya lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete [hädanefter lagen (SFS 2023:196)]. Kommunerna har därmed ålagts en skyldighet att göra en kartläggning av brottsligheten och planera åtgärder för att komma till rätta med den egna problembilden (4-5 §§). Därtill ska kommunerna samordna det lokala brottsförebyggande arbetet och verka för ökad samverkan genom samverkansöverenskommelser och ett strategiskt råd (8-12 §§). Syftet med de lagstadgade uppgifterna är att få kommunerna att arbeta brottspreventivt på ett systematiskt, effektivt och kunskapsbaserat vis (2-3 §§).

I följande avsnitt redogörs närmare för forskningsområdet och vikten av att studera lagens (SFS 2023:196) implementering. Vidare preciseras studiens fokusområde genom syftesformulering och frågeställningar. Därefter följer en beskrivning av studiens disposition och avgränsningar.

## 1.1 Problemformulering

Införandet av lagen (SFS 2023:196) möttes av såväl lovord som kritik. I media har tjänstepersoner med arbetsuppgifter som är relaterade till kommunalt brottsförebyggande arbete lyft att lagen upplevs ha gett det brottsförebyggande arbetet högre prioritet bland politiker (Abrahamsson 2023; Lappalainen 2023). Andra har påpekat att lagen i princip bara har formaliserat det brottsförebyggande arbetet i kommunerna, som redan fanns sedan tidigare (Bergman 2023). Av remissyttranden framgick vidare att lagstiftningen ansågs ha potential att underlätta samverkansarbetet för kommunpoliserna (Polismyndigheten 2021, s. 2). Emellertid framfördes att det hade varit lämpligt att tydliggöra i lagstiftningen hur stor andel av den brottsförebyggande

samordnarens arbetstid som ska gå till brottsförebyggande arbete (Brottsförebyggande rådet [hädanefter Brå] 2021, s. 2-3), och att mer specifikt ange vilka typer av brottsförebyggande åtgärder som kommuner bör vidta (Stiftelsen Tryggare Sverige 2021, s. 4). Andra instanser påpekade att lagförslaget innebar en alltför detaljerad styrning av kommunal verksamhet (Sveriges Kommuner och Regioner [hädanefter SKR] 2021, s. 1, 3). Vidare påstods att det redan fanns ett antal lagstiftade områden som inbegrep kommunalt brottsförebyggande arbete, samt att effektiviteten i lagstiftningen och samverkan som brottsförebyggande metod ansågs oklar (Stockholms universitet 2021, s. 1-3).

Även tidigare forskning ifrågasätter samverkan som strategi för att uppnå effektiv brottsprevention. Samverkan har upplevts ge långa kedjor av möten, informationsutbyte och administrativa uppgifter snarare än beslutsfattande och genomförande av riktade åtgärder (Alstam & Forkby 2022, s. 6; Forkby 2020, s. 586, 589; Johansson 2014, s. 153-154; Stenström 2023, s. 1052, 1056-1057). Således föreligger viss diskrepans mellan kriminalpolitik och lagstiftning, å ena sidan, och forskning å den andra.

Mot denna bakgrund kan det anses lämpligt att mer ingående undersöka hur samverkansarbetet enligt lagen (SFS 2023:196) har upplevts av brottsförebyggande samordnare, som besitter en central roll i att uppfylla lagkraven om samverkan i kommunerna (10 §). Att belysa området genom en kvalitativ intervjustudie (Bryman 2018, s. 560-561) kan även bidra med kompletterande uppgifter till den årliga statliga undersökningen av brottsförebyggande arbete i Sverige, som genomförs av Brå på uppdrag av regeringen (Justitiedepartementet 2017). Särskilt kan en studie inom området anses angelägen med tanke på att lokalt brottsförebyggande arbete har kommit att bli en högst politiserad och uppmärksammas fråga, inte bara till följd av införandet av lagen, utan också på grund av den historiska utveckling som fick sitt genomslag i Sverige i och med kriminalpolitikens indelning av brottslighet i allvarlig och vardaglig brottslighet under 1980-talet (Andersson 2018, s. 126), och som sedan har främjats av de två nationella brottsförebyggande programmen *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59) och *Tillsammans mot brott* (Skr. 2016/17:126). Att framhäva centrala röster i det lokala brottsförebyggande arbetet kan således anses angeläget, både med hänsyn till införandet av lagen, samt mot bakgrund av den historiska utvecklingen av lokalt brottsförebyggande arbete.



## 1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka kommunala brottsförebyggande samordnares upplevelser av och förhoppningar kring samverkansarbetet som stadgas enligt lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Genom att studera samordnarnas uppfattningar eftersträvas även att identifiera åtgärder som skulle kunna vidtas för att underlätta och effektivisera samverkansarbetet.

För att uppnå studiens syfte har följande frågeställningar formulerats:

- (1) Hur har kommunala brottsförebyggande samordnare i skånska kommuner upplevt samverkan inom ramen för lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete *hittills*?
- (2) Vilka förhoppningar och önskemål finns bland samordnarna på samverkansarbetet utifrån lagen *framöver*?

## 1.3 Rättssociologisk relevans

Inom den rättssociologiska disciplinen är det av intresse att studera förhållandet mellan rätt och samhälle, för att på så vis etablera ett "utifrånperspektiv" på rätten (Baier, Svensson & Nafstad 2018, s. 10-11). Roscoe Pound (1910 se Treviño 2013, s. 45-46) redogjorde för distinktionen mellan *law in books* och *law in action*. Denna åtskillnad är än idag aktuell i studier som rör "*gap problem*" - spänningsförhållandet mellan lagens syfte och dess faktiska inflytande över socialt beteende (Banakar 2012, s. 3). Vidare indelar Baier et al. (2018, s. 13-15) det rättssociologiska studiet i fyra byggstenar, i form av kodifierad statsrätt och rättslig praxis, å ena sidan, och sociala normer och social praxis å den andra. Alltså görs åtskillnad mellan norm och praktik i rätten respektive samhället.

Förevarande studie kan primärt anses undersöka förhållandet mellan kodifierad statsrätt och rättslig praxis, och diskrepansen dem emellan. Detta eftersom studien kretsar kring upplevelser av samverkan inom lokalt brottsförebyggande arbete bland brottsförebyggande samordnare, utifrån föreskrifterna i lagen (SFS 2023:196). Studien belyser alltså praktiska implikationer av lagen - hur lagreglerad samverkan uppfattas av kommunala tjänstepersoner som implementerar lagen i praktiken och eventuella

förändringar som efterfrågas. Dessutom kan studien redogöra för hur rättslig praxis påverkas av ett stort antal faktorer, utöver lagstiftning. Detta eftersom samordnarnas rättsliga arbete sker i en social kontext där många aktörer ingår, vilket kan få konsekvenser för lagens utfall. Med andra ord kan såväl sociala normer som social praxis komma att påverka implementeringen av formell rätt i rättslig praxis.

#### *1.4 Disposition*

Uppsatsen inleds med en bakgrund, som ger en överblick av utvecklingen av det lokala brottsförebyggande arbetet i Sverige utifrån offentligt material såsom nationella brottsförebyggande program, myndighetsrapporter och förarbeten till lagen (SFS 2023:196). Därefter redogörs för tidigare forskning på området, med fokus på brottspreventionens utveckling i Sverige och samverkan i brottsförebyggande arbete, följt av studiens teoretiska utgångspunkter. Det empiriska material som samlats in och utgjort underlag för studien beskrivs sedan, liksom metoder som tillämpats för att samla in och analysera datamaterialet. I samband med detta diskuteras även begränsningar i valet av metod, samt andra faktorer som kan ha begränsat studiens reliabilitet och validitet. Likaså redogörs för forskningsetiska hänsynstaganden, där studien ställs i relation till kriterier för god forskningssed. Därpå beskrivs studiens resultat och analys. Resultat- och analysavsnittet har indelats i tre teman, vilka anses illustrera övergripande trender i resultatet utifrån en teoretisk tolkning av detta. I diskussionsavsnittet görs sedan reflektioner kring studiens fynd utifrån ett bredare perspektiv och mot bakgrund av tidigare forskning, vilket följs av en kritisk diskussion kring studiens begränsningar och styrkor. Avslutningsvis framförs slutsatser av studien och förslag på vidare forskning.

#### *1.5 Avgränsningar*

Studiens fokusområde utgörs av samverkansarbetet som föreskrivs enligt lagen (SFS 2023:196), utifrån kommunala brottsförebyggande samordnares perspektiv. De delar av lagen som rör krav på lägesbild, åtgärdsplan och uppföljning har inte studerats närmare. Vidare intervjuades enbart individer som besitter en samordningsfunktion i de utvalda kommunerna, medan uppfattningar av samverkansarbetet bland andra yrkesroller inte

undersöktes. I detta sammanhang kan det nämnas att respondenterna hade olika yrkestitlar och något olika arbetsuppgifter inom ramen för sina befattningar, men i allas yrkesroller ingick samordning av det kommunala brottsförebyggande arbetet. Således har samtliga respondenter benämnts som kommunala brottsförebyggande samordnare i studien. Valet att begränsa urvalet av respondenter till denna yrkesgrupp grundades i att lagen föreskriver att samordnaren ska samordna och stödja kommunens uppfyllande av lagstiftningen, vilket tydliggör samordnarens centrala roll i det kommunala brottsförebyggande arbetet.

Beträffande studiens teoretiska utgångspunkter, har rationalitetstyperna som resultatet analyserats utifrån enbart utgjorts av Max Webers (1983) rationalitetstyper för social handling, medan andra forskares ansatser inom området inte har beaktats, såsom Håkan Hydéns (2002, s. 139) redogörelse för rättsligt beslutsfattande där en normrationell beslutsmodell sammanlänkas med pliktregler, en målrationell beslutsmodell med mål-medel regler, och en intresseavvägningsmodell med avvägningsregler. Skälet bakom val av teori grundas i att Webers (1983, s. 18-19) rationalitetstyper för social handling kan appliceras på alla former av handlande, inklusive sådant som inte styrs av författning, medan Hydéns (2002, s. 136-137) beslutslogiker främst rör förhållningssätt till rättsliga handlingsregler. I förevarande studie har såväl rättsliga som sociala normer ansetts påverka de handlingar som företagits av studiens respondenter och andra aktörer som interagerar med dessa i samverkansarbetet. På så vis har tillämpningen av Webers ansats motiverats.

Avslutningsvis har studien avgränsats till lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, medan annan författning som också kan ha betydelse för samverkan inom lokalt brottsförebyggande arbete inte har beaktats. Hit hör exempelvis förordningen (SFS 2016:1258) om regional samordning inom det brottsförebyggande området, som föreskriver att länsstyrelserna ska ge stöd till uppbyggnaden av samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer på lokal och regional nivå i brottsförebyggande syfte (2 § punkt 2). Avgränsningen bottnar i att studiens frågeställningar utgår från lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, samt att det inte ansågs skäligen att göra studien mer omfattande med hänsyn till tidsbegränsningen för uppsatsen.

## 2. Bakgrund

I följande avsnitt beskrivs inledningsvis den rörelse mot ansvarsgörande av lokalsamhället i det brottsförebyggande arbetet som framkommer i de nationella brottsförebyggande programmen *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59) och *Tillsammans mot brott* (Skr. 2016/17:126). Häri framkommer även en bakgrund till lagstiftandet om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Denna bakgrund preciseras och tydliggörs sedan utifrån förarbeten till lagen (SFS 2023:196). Därefter redogörs för lagstiftningens innehåll, följt av kritik som riktats mot lagen.

### 2.1 Synen på lagstadgat kommunalt ansvar - en historisk återblick

År 1996 presenterade regeringen det första brottsförebyggande programmet *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59). Till följd av den då ökande brottsligheten menade regeringen att fler insatser krävdes på alla samhällsnivåer och att rollfördelningen mellan polisen, kommunerna och enskilda behövde revideras (ibid. s. 10). Ansvaret för brottspreventiva åtgärder, som tidigare förlagts till rättsväsendet och särskilt Polismyndigheten, beskrevs i programmet vara allas ansvar. Regeringen påtalade att medborgerliga initiativ och engagemang skulle stödjas i större utsträckning än tidigare (ibid. s. 10, 29).

*Allas vårt ansvar* föregicks av granskningar av Trygghetsutredningen, som bland annat behandlade kommunens roll i trygghetsskapande arbete (SOU 1994:122, s. 189; SOU 1995:146, s. 60–61 se SOU 2021:49, s. 71). Utredningen övervägde att ålägga kommunerna ett lagstadgat ansvar för att genomföra en trygghetsplanering, samverka med polis och andra brottsförebyggande aktörer och inrätta lokala brottsförebyggande råd (ibid.). Någon sådan lagstiftning föreslogs dock inte i *Allas vårt ansvar*. Detta skulle kunna härledas till Trygghetsutredningens uppfattning att lagstiftning ansågs utgöra en alltför omfattande inskränkning av det grundlagsstadgade kommunala självstyret, som framgår av 1 kap. 1 § andra stycket och 14 kap. i kungörelse (SFS 1974:152) om beslutad ny regeringsform (SOU 1995:146, s. 60–61). Följaktligen föreskrevs i det nationella brottsförebyggande programmet att kommunerna behövde arbeta brottsförebyggande, men hur och i vilken utsträckning var upp till varje enskild kommun att avgöra (Ds 1996:59, s. 29).

På uppdrag av regeringen lämnade Brå år 2015 rekommendationer för hur det brottsförebyggande arbetet kunde stärkas (Justitiedepartementet 2015). Brå (2015, s.

33) menade att samverkan var i behov av förbättring och att många lokala aktörer - däribland kommuner - inte prioriterade brottsförebyggande arbete, alternativt saknade tillräcklig kunskap om området. Brå var således av uppfattningen att det lokala brottsförebyggande arbetet behövde bli mer prioriterat, strukturerat och kunskapsbaserat (ibid.). Med Brå:s förslag som grund, presenterades år 2017 ett nytt nationellt brottsförebyggande program, *Tillsammans mot brott* (Skr. 2016/2017:126). Liksom *Allas vårt ansvar*, framhöll det nya programmet brottsprevention som ett gemensamt ansvar. Programmet riktades exempelvis till myndigheter, landsting, kommuner, frivilligorganisationer, näringsliv och enskilda medborgare (ibid. s. 6, 16-23). Vad gäller kommunernas ansvar beskrevs i programmet att det kunde vara värdefullt med en kommunalt anställd som samordnar det lokala brottsförebyggande arbetet (ibid. s. 29). Därtill påpekades att ett strategiskt råd där lokala brottsförebyggande aktörer samverkar "behöver finnas i någon form i alla kommuner" (ibid.).

Sammantaget har det kommunala självstyret prioriterats i tidigare politiska processer, och ett kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete har inte stadgats i lag utan enbart tagit formen av rekommendationer (Skr. 2016/17:126, s. 29-31).

## *2.2 Struktur och samordning genom lag*

Behovet av samverkan inom lokalt brottsförebyggande arbete, liksom behovet av lagstiftning kring detta, återfinns framförallt i förarbeten till lagen (SFS 2023:196). I kommittédirektivet som föregick lagstiftningen, påpekades att det krävdes ett bredare arbete mot brott och återfall i brottslighet, även om det hade tagits flera kliv i riktning mot stärkt brottsförebyggande arbete på nationell och regional nivå under åren innan direktivet formulerades (Dir. 2019:94, s. 3). Det framhövdes att kommuner och Polismyndigheten tillsammans står för de viktigaste uppgifterna i det lokala brottsförebyggande arbetet, och att kommuner förvisso redan hade ett lagstadgat ansvar för vissa verksamheter som har brottsförebyggande funktioner - däribland socialtjänst, skolväsende och samhällsplanering - men att det saknades lagstiftning som förtydligade kommuners övergripande ansvar för brottsförebyggande arbete (ibid. s. 4-6). Detta, påstods det, har i sin tur resulterat i att det brottsförebyggande arbetet kommit att se olika ut i olika kommuner och påverkat förutsättningarna för samverkan

mellan kommuner och andra aktörer som ingår i det lokala brottsförebyggande arbetet, såsom Polismyndigheten, Skatteverket, näringsliv och enskilda medborgare (ibid. s. 4, 7). Kommunernas roll som samverkanspartner till dessa aktörer ansågs medföra ett behov av förtydligande av deras ansvar i det lokala brottsförebyggande arbetet (Dir. 2019:94, s. 7; Prop. 2022/23:43, s. 16).

I utredningen *Kommuner mot brott* (SOU 2021:49, s. 12-13) anfördes vidare att många kommuner redan genomförde brottsförebyggande insatser men att det befintliga arbetet inte bedrevs tillräckligt effektivt. Därav anfördes att arbetet behövde vara kunskapsbaserat och samordnat (Prop. 2022/23:43, s. 9, 14; SOU 2021:49, s. 13, 130, 147). Vidare menade utredningen att de lokala brottsförebyggande råden skulle undvika att bli enbart informationsutbytesforum, och att deltagarna i råden skulle ha mandat från respektive organisation (SOU 2021:49, s. 93). Ytterligare en faktor som motiverade lagstiftningen var den upplevda bristen på intern samordning i det kommunala brottsförebyggande arbetet (ibid. s. 180). Vidare ansågs det lämpligt att tilldela kommuner en samordnande roll i det lokala brottsförebyggande arbetet, snarare än polisen, till följd av arbetets tvärsektionella karaktär (ibid. s. 138, 174).

Samarbeten mellan kommun och polis har ofta formaliserats i form av samverkansöverenskommelser och medborgarlöften, vilket har varit centralt i det lokala brottsförebyggande arbetet (Dir. 2019:94, s. 6; SOU 2021:49, s. 82). Kommunpolis och områdespoliser, som tillkom 2015, har också utgjort viktiga aktörer i samverkansarbetet på lokal nivå (ibid.). Enligt Brå:s (2018, s. 4-5, 42; se även Brå 2015, s. 29) årsrapport kring det lokala brottsförebyggande arbetet, riktad till kommunala samordnare och kommunpolis, tenderade brottsförebyggande arbete att konkurrera med andra områden, vara i behov av utökad kunskap, samt bero på av vem och med vilka resurser som arbetet genomfördes. Dock framgår att drygt två tredjedelar av kommunerna hade en anställd med uppgift att samordna brottsförebyggande uppgifter, samt att drygt 80 procent av de svarande kommunerna hade ett lokalt brottsförebyggande råd (Brå 2018, s. 5, 31). Med andra ord fanns ett etablerat lokalt brottsförebyggande arbete och samverkansarbete i många kommuner innan lagen (SFS 2023:196) trädde i kraft.

Emellertid framhölls att det befintliga arbetet har utvecklingsområden - särskilt beträffande att det ska vara riktat, långsiktigt och försett med tillräckliga resurser. Samordnarna upplevde samordningssvårigheter, samt resurs- och prioriteringsbrist i den interna organisationen (Brå 2018, s. 5, 34, 37). Rapporten pekade på att den externa

samverkan ofta upplevdes mer positiv och välfungerande än den interna (ibid. s. 32). Vidare framgick skillnader mellan mindre och större kommuner, då större kommuner ofta hade bättre förutsättningar att arbeta strategiskt, exempelvis då de ofta hade en samordnare med en mer uttalad brottsförebyggande roll (ibid. s. 5, 30, 59). Brå:s bedömning var att det brottsförebyggande arbetet generellt var lågt prioriterat och att lagstiftning eller ekonomiska tillskott kunde vara på sin plats, liksom kunskapshöjande insatser (ibid. s. 6-7, 58-59). Sammanfattningsvis har lagstiftaren uppmärksammat efterfrågan på ökad effektivitet och struktur, och valt att i större utsträckning inskränka kommunernas självbestämmande genom att lagstadga deras ansvar för brottsförebyggande frågor.

### *2.3 Lagens innehåll: Lägesbild, åtgärdsplan, samordning och samverkan*

Den 1 juli trädde lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Syftet med de lagstadgade uppgifterna - framtagandet av lägesbilden, åtgärdsplanen och samverkan - är att kommunerna ska arbeta brottspreventivt på ett systematiskt, effektivt och kunskapsbaserat vis (2-3 §§). En del av kommunens ansvar för det brottsförebyggande arbetet består i att sammanställa en lägesbild och en åtgärdsplan. Det åligger alltså svenska kommuner att kartlägga "brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser, annan information av betydelse i sammanhanget" och analysera informationen (4 §). Med lägesbilden som underlag ska kommunerna besluta om vilka åtgärder som ska vidtas för att förebygga brott och beskriva detta i form av en åtgärdsplan (5 §). Vad gäller avgränsningar, metoder och indikatorer som ska tillämpas för sammanställningen av lägesbilden respektive åtgärdsplanen saknas konkreta riktlinjer. Den statistik som Polismyndigheten och Brå bistår med utgör en grund, men denna behöver kompletteras med andra källor, såsom information från Kronofogdemyndigheten, kommunala förvaltningar, näringsliv och medborgardialoger (SOU 2021:49, s. 166-167).

Lagens (SFS 2023:196) andra del rör kommuners ansvar för samordning och samverkan. För det första stadgar lagen att det inom varje kommun ska finnas en särskild samordningsfunktion för det brottsförebyggande arbetet (11-12 §§). Samordnarens uppgift är att styra och stödja det brottsförebyggande arbetet såväl internt i kommunen som i förhållande till externa aktörer (SOU 2021:49, s. 180). Utöver

att tillsätta en samordningsfunktion, ska kommuner verka för att upprätta fler samverkansforum där relevanta brottsförebyggande aktörer får möjlighet att föra gemensam dialog kring problembilder, insatser, åtgärder och beslut (8 §). Mer specifikt föreskrivs att kommunen ska verka för att skriftliga samverkansöverenskommelser ingås och att ett strategiskt råd upprättas där kommunen tillsammans med relevanta aktörer hanterar brottsförebyggande frågor (9-10 §§). Vilka aktörer som ska vara representerade i rådet eller överenskommelserna är inte närmare preciserat i lagen, men i lagstiftningens förarbeten föreslogs bland annat Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, skola, socialtjänst, samt aktörer inom näringsliv och civilsamhälle (Prop. 2022/23:43, s. 33; SOU 2021:49, s. 177-178).

#### *2.4 Kritik mot lagreglerat ansvar och samverkan*

I utredningen inför lagstiftningen framgick att det även fanns kritiska röster till förslaget om ett lagstadgat ansvar bland kommuner för det brottsförebyggande arbetet. En farhåga som lyftes med lagförslaget var att Polismyndigheten och länsstyrelserna skulle komma att avsäga sig en del av ansvaret för det lokala brottsförebyggande arbetet (Prop. 2022/23:43, s. 20; SOU 2021:49, s. 206-207). Därtill menade SKR att kommuner redan bedrev ett omfattande brottsförebyggande arbete, och att lagstiftning kring kommunalt brottsförebyggande ansvar riskerade att medföra att mindre kommuner utan större brottsproblematik tvingas lägga resurser på detta, medan större kommuner inte påverkas nämnvärt (SOU 2021:49, s. 133). Utredningen anförde därför att lagregleringen behövde ge utrymme för lokal anpassning och utgöra ett minimikrav på arbetsätt och organisation inom det brottsförebyggande arbetet, men att det inte skulle stadgas specifika brottsförebyggande åtgärder som kommuner bör genomföra (ibid. s. 147-148). Således utelämnades detaljer om exempelvis vilka aktörer som bör ingå i de strategiska råden. Lagen (SFS 2023:196) ansågs tydliggöra kommunens roll i det brottsförebyggande arbetet utan att inskränka det kommunala självstyret alltför mycket (SOU 2021:49, s. 241-243).

Flera remissinstanser förhöll sig dock kritiska till bristen på precision i lagtexten. Brottsförebyggande arbete definierades inte i utredningen, vilket Helsingborgs stad (2021, s. 2) ansåg nödvändigt för att kunna avgränsa vilka frågor som faller under kommunala respektive regionala och statliga ansvarsområden. Därtill efterfrågades ett



tydliggörande kring vad som avsågs med lägesbild och hur denna ska avgränsas (Malmö Stad 2021, s. 5; Örebro universitet 2021, s. 1). Huruvida den samverkan som föreskrevs - utan tydlig struktur eller avgränsat mål - faktiskt skulle leda till större effektivitet ställde sig flera universitet frågande till (Stockholms universitet 2021, s. 3; Örebro universitet 2021, s. 1-2). Avsaknaden av klara definitioner och avgränsningar antogs kunna inskränka systematiken, effektiviteten och det kunskapsbaserade arbetssätt som eftersträvades med det lagstadgade ansvaret (ibid.). Utredningen undvek dock att framlyfta en viss definition av brottsförebyggande arbete som överordnad andra definitioner för att inte begränsa kommunernas möjligheter att göra lokala anpassningar av arbetet i för hög utsträckning (SOU 2021:49, s. 162-163). Således kan regleringens detaljgrad betraktas som en kompromiss mellan, å ena sidan, struktur och klara definitioner och, å andra sidan, behovet av lokalanpassning. Lagen (SFS 2023:196) anger alltså *vad* som ska göras men inte *hur* (Prop. 2022/23:43, s. 15-16, 18, 24-25; SOU 2021:49, s. 161).

### **3. Tidigare forskning**

Sektionen framhåller tidigare forskning kring svensk brottsprevention och samverkan inom brottsförebyggande arbete. Inledningsvis beskrivs tillvägagångssättet för litteraturöversikten och hur forskningen har analyserats. Avslutningsvis ges en sammanfattning av vad som framkommit av forskning på området.

#### *3.1 Tillvägagångssätt för litteraturöversikt*

För att bilda en uppfattning om svensk brottsprevention, och särskilt vilken betydelse samverkan haft i preventionsarbetet, har en litteraturöversikt genomförts. En strategisk inhämtning och kritisk genomgång har gjorts av befintlig forskning, i syfte att förstå vilka resonemang, ståndpunkter och metoder som är dominerande inom fältet (Hart 2018, s. 3, 31-33).

Litteraturöversikten har följt ett antal steg för att generera viss grad av replikerbarhet och transparens (Bryman 2018, s. 72; Hart 2018, s. 83). Inledningsvis har förberedande och ostrukturerade sökningar i databasen LUBsearch gjorts, för att sondera fältet och identifiera ämnesspecifika termer och nyckelord samt relevanta

inklusions- och exklusionskriterier. Som lämpliga sökord identifierades *brottsförebyggande, brottsprevention, kommun, kriminalpolitik, lokal, politik, samordning, samverkan, collaboration, crime prevention, local, municipal, political* och *Sweden*, som kombinerades med booleska operatörer som AND och OR på flera vis för att finna relevanta sökblock (Bryman 2018, s. 157; Lindstedt 2019, s. 175). De fullständiga sökningarna återfinns i bilaga 1. Sökningarna gjordes i databaserna LUBsearch, JSTOR, SocINDEX, Criminal Justice Abstracts och Scopus. Sammantaget gav sökningarna 959 träffar, med överlappning mellan databaserna.

Ett antal inklusions- och exklusionskriterier tillämpades i genomförandet av litteraturöversikten för att avgränsa sökningarna till vetenskapliga artiklar som var av akademisk standard och relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Ett av kriterierna var att enbart inkludera vetenskapliga artiklar som genomgått kvalitetsgranskning av andra forskare - en så kallad *peer review* (Lindstedt 2019, s. 158). Detta för att säkerställa att källorna var vetenskapliga och argumentationen väl underbyggd. Således exkluderades böcker, bokkapitel, rapporter och liknande som inte genomgått en sådan prövning. Litteraturöversikten avgränsades ytterligare till studier som har förankring i svensk brottsprevention. Med andra ord uteslöts artiklar som behandlar brottsprevention och samverkan i andra länder eller internationellt. Denna avgränsning gjordes eftersom undersökningen avser det svenska kommunala systemet. Materialet har även avgränsats till publikationer på svenska och engelska. Därefter gjordes en strategisk läsning först på rubriknivå och sedan *abstract*-nivå, där artiklar som inte korrelerade med de valda forskningsfrågorna sållades bort. Den strategiska läsningen utifrån sökkriterierna resulterade i 15 vetenskapliga artiklar.

### 3.2 Deskriptiv analys

Den deskriptiva analysen syftar till att ge en överblick av artiklarna som inkluderades i litteraturöversikten och deras egenskaper (Hart 2018, s. 232-233). Artiklarna presenteras i tabell 1 baserat på följande egenskaper:

- Författarens namn.
- Publikationsår.
- Land som studien berör.
- Om studien är empirisk och/eller teoribaserad.

- Forskning med fokus på något eller flera av följande teman: (1) *Den svenska brottspreventionen*, (2) *Ökad betoning på samverkan* och (3) *Samverkans faktiska brottsförebyggande effekter*.

#	Författare	År	Land	Empirisk	Teoribaserad	Tema 1	Tema 2	Tema 3
1	Alstam & Forkby	2022	Sverige	x				x
2	Andersson	2018	Sverige	x	x	x		
3	Andersson & Wahlgren	2022	Sverige	x	x		x	
4	Brandén	2023	Sverige	x	x		x	
5	Forkby	2020	Sverige	x	x		x	x
6	Gressgård	2016	Sverige	x	x		x	
7	Johansson	2014	Sverige	x				x
8	Kronkvist & Ivert	2020	Sverige	x			x	x
9	Lidskog & Persson	2012	Sverige	x		x	x	
10	Lozic	2018	Sverige	x	x		x	
11	Mulinari	2015	Sverige	x	x		x	
12	Nilsson et al.	2023	Sverige	x			x	x
13	Stenström	2023	Sverige	x	x			x
14	Svedin	2021	Sverige	x	x	x		
15	Wahlgren	2019	Sverige	x	x	x	x	

Tabell 1. Deskriptiv analys av artiklarna som inkluderats i litteraturoversikten och deras respektive egenskaper.

### 3.3 Tematisk syntes

I likhet med tematisk syntes, har de vetenskapliga artiklar som valts ut genom litteratursökningen inledningsvis sammanfattats utifrån vad som uppfattats relevant för studiens forskningsområde (Bryman 2018, s. 717-718). Därefter har dessa sammanfattningar komparerats, i syfte att finna fragment i de olika sammanfattningarna som kunde organiseras till deskriptiva teman. Analytiska teman har däremot inte genererats, vilket annars är ytterligare ett steg som kan ingå i en tematisk syntes (ibid.). Detta eftersom de deskriptiva temana ansågs svara mot forskningsfrågorna i tillräcklig grad, samt då syftet med analysen var att sammanställa tidigare forskning snarare än att konstruera nya konceptualiseringar utifrån informationen.

Vid genomgången av forskningsfältet identifierades följande teman: *Den svenska brottspreventionen*, *Ökad betoning på gemensamt ansvar och samverkan*, samt *Samverkans faktiska brottspreventiva effekter*. Inom det förstnämnda temat redogörs för vilka preventiva riktningar som historiskt varit och i nutid är dominerande i Sverige. Därpå beskrivs under temat *Ökad betoning på gemensamt ansvar* rörelsen mot en decentraliserad, underifrånbaserad brottsprevention, vari samverkan har haft en betydande roll. Slutligen beskrivs forskningens något ambivalenta inställning till huruvida samverkan som metod påverkar den faktiska brottsligheten.

#### 3.3.1 Den svenska brottspreventionen

Vilka brottspreventiva åtgärdsförslag som lagts fram, liksom vilka samhällsgrupper som utgjort fokus i kriminalpolitiken, har varierat kraftigt i Sverige under årens lopp (Andersson 2018; Lidskog & Persson 2012; Svedin 2021). Brottslighet har länge varit ett politiskt konfliktområde - ända sedan tidigt 1800-tal, enligt Svedin (2021, s. 588). Under slutet av 1800-talet kom individualpreventiva behandlingslösningar att främjas i högre grad, och hög tilltro sattes till naturvetenskap (Svedin 2021, s. 602). Efter andra världskriget och några decennier därefter hade det rehabilitativa idealet ett starkt fäste inom kriminalpolitiken, liksom vetenskapstilltron (Andersson 2019, s. 112; Lidskog & Persson 2012, s. 297; Svedin 2021, s. 616). Under slutet av 1960-talet riktades kritik mot klassamhället från vänsterorienterade grupperingar, vilket kom att bidra till det rehabilitativa idealets fall, eftersom det ansågs att fängelserna i alltför hög grad

befolkades av samhällets resurssvaga grupper och att strukturella faktorer bakom kriminalitet inte beaktades tillräckligt (Andersson 2018, s. 115-116). Kriminalpolitiken kom nu att präglas av en social förståelse av brott, som bortsåg från individualism och patologi (Andersson 2018, s. 118-119; Hjärne & Säljö 2012, s. 44 se Wahlgren 2019, s. 90). Brottslighet ansågs istället vara ett svårpåverkat problem som förekommer överallt och begås av fler än enbart avvikande individer (Andersson 2018, s. 118). Dessutom fick teserna *“nothing works”* och *“prisonisation”* starkare fäste, liksom proportionalitetsprincipen vid utdömning av straff, vilket bidrog till kritiken mot rehabilitativa insatser, användningen av tidsbestämda straff och fängelsestraff överlag (ibid. s. 120-121).

Det dröjde dock inte längre än till mitten av 1980-talet förrän denna strukturella förståelse av brottsproblemet ersattes av synen på brott som rationella handlingar, följt av en ökad betoning på straffrättsliga verktyg för att både bekämpa och förebygga brott (Andersson 2018, s. 123-124). I och med detta kom situationell brottsprevention att betonas i högre grad, vilket framkom i det nationella brottsförebyggande programmet *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59 se Lidskog & Persson 2012, s. 297-298). Sammantaget syntes flera skiften i det brottspreventiva arbetet från efterkrigstiden fram till 1980-talet - från betoning på individualprevention och behandling, till allmänprevention under en kortare period, följt av retributiv straffpolitik utifrån en bakåtblickande snarare än en framåtblickande logik (Andersson 2018, s. 119-122).

I samband med det rehabilitativa idealets fall övertog politiker definitionsmakten för brottsproblemet från det vetenskapliga ämbetet och straffsystemet kom att legitimeras av allmänhetens stöd eller deras *“general sense of justice”* istället för vetenskaplig empiri (Andersson 2018, s. 122-123, 127). Kvalitativa, emotionella brottsbeskrivningar kom att prioriteras framför kvantitativa beskrivningar av den faktiska brottsligheten (ibid. s. 127-129), och kriminalpolitiken blev allt mer politiserad (Svedin 2018, s. 616). De nya åtgärdsförslagen under 1980- och 1990-talet kretsade kring avskräckning, kriminalisering och skarpa, tidiga reaktioner från straffsystemet (Andersson 2018, s. 123-126; Svedin 2021, s. 611). Vid denna tidpunkt kom dessutom kriminalpolitiken att indelas i allvarlig brottslighet och vardagsbrottslighet, där den förstnämnda ansågs ingå i statens ansvar, medan ansvaret för vardagsbrott överlämnades till lokalsamhället och enskilda (Andersson 2018, s. 125-126). Enligt Lidskog och Perssons (2012, s. 297) tolkning av *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59)

åberopades även behovet av ökad informell social kontroll som ett skäl till ansvarsgörandet av civilsamhället, då formell kontroll inte ansågs relevant för att hantera rådande brottsproblem utan behövde kompletteras med informell kontroll, sociala band och socialisering. Kriminalpolitiken styrdes nu av en önskan om att visa handlingskraft - att allmänhetens oro tas på allvar - och uppvisade repressiva drag, med betoning på straffskärpningar, fler poliser och utökad övervakning (Svedin 2021, s. 591, 618). Enligt Lidskog och Persson (2012, s. 297-298) kan det hävdas att en förebyggande vändning ägt rum inom kriminalpolitiken, där allvaret i brottsutvecklingen kommit att betonas i större utsträckning, liksom vikten av civilsamhällets engagemang och samverkan i brottsförebyggande arbete.

### **3.3.2 Ökad betoning på gemensamt ansvar och samverkan**

Samförstånd, samordning och samverkan har fått en framskjuten betydelse inom svensk brottsprevention. Enligt Wahlgren (2019, s. 82-83, 90-91) har samverkanstanken, liksom preventionstanken, historiska rötter och bottnar i det föregående seklets fokus på rehabilitering och vetenskap. Exempelvis lyftes behovet av samverkan mellan myndigheter i kontakt med barn och unga, med fokus på behandling och fostran, i offentliga utredningar redan på 1950- och 1960-talet (ibid. s. 83-84, 90). Enligt Gressgård (2016, s. 11) har det därefter kommit att inrättas allt fler partnerskap på området, till följd av den politiska utvecklingen, där utgivningen av *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59) ingår, liksom Polismyndighetens handlingsplan kring formella samarbetsavtal mellan polis och kommun från 2007 (Rikspolisstyrelsen 2007 se Gressgård 2016, s. 11).

Lozic (2018, s. 129-130) framhåller begreppet resiliensstänkande - att samverkan blivit än mer utbredd i takt med att samhället blivit mer komplext. Denna utveckling har framträtt tydligare det senaste decenniet (Bergström et al. 2015 se Lozic 2018, s. 130). Den upplevda komplexa brottsproblematiken kräver en rörelse från en centralstyrd kriminalpolitik och ett "stuprörstänkande" mot ett underifrånbaserat brottsförebyggande arbete där flera aktörer och organisationer inkluderas (ibid. s. 130, 140).

Den ökade betoningen på samverkan har varit en stark trend – eller ett "mantra" (Crawford & Cunningham 2015 se Forkby 2020, s. 582) – i den svenska

preventionistiska diskursen sedan tidigt 1980-tal. I enlighet med denna trend har allt fler partnerskap skapats där myndigheter tillsammans med frivilligorganisationer, näringsliv och medborgare gemensamt ska bära det brottsförebyggande ansvaret. Exempelvis har samarbeten etablerats mellan polis, kommun, fastighetsägare och bostadsrättsföreningar i syfte att öka tryggheten bland invånare och minska brottsligheten (Kronkvist & Ivert 2020, s. 138). Likaså belyser den växande samverkan mellan polis och privata vaktbolag trenden av ansvarsdelningen och decentraliseringen till mindre traditionella brottsförebyggande institutioner och aktörer (Brandén 2023, s. 619, 622, 632).

Särskilt stor vikt har även lagts vid att engagera den enskilde som brottsförebyggande aktör (Gressgård 2016; Mulinari 2015; Nilsson, Thodelius & Högdahl 2023). Förutom allokering av omfattande polisiära resurser, har kampanjer riktade till medborgare utvecklats, för att komma till rätta med den organiserade brottsligheten. I Malmö gjordes detta bland annat genom kampanjen *Heja Malmö. Malmös största gäng - Mot organiserad brottslighet* som Malmö Stad och Polismyndigheten stod bakom (Gressgård 2016, s. 12; Mulinari 2015, s. 325). Kampanjen riktade sig direkt till den enskilda medborgaren och framhöll att den svarta ekonomin, som uppgavs göda gängkriminaliteten, var allas ansvar att motarbeta (Gressgård 2016, s. 12; Mulinari 2015, s. 322, 326-327). Ytterligare strategier som implementerats är grannsamverkan och nattvandrare, vilka båda innebär att medborgare engageras i det brottsförebyggande arbetet i syfte att skapa ett aktivt civilsamhälle och informell prevention, som grundas på frivilligt ansvarstagande (Andersson & Wahlgren 2022, s. 83). Även dessa metoder illustrerar en decentralisering av brottspreventionen och ansvarsgörande av civilsamhället (ibid. s. 83-84, 89).

Enligt Lidskog och Persson (2012, s. 298), som studerat Brå:s arbete och stöd till kommunalt brottsförebyggande arbete, kan dock samverkansarbete på kommunal nivå anses ha influerats starkt av statlig verksamhet - särskilt av Brå, då myndigheten har kunnat påverka arbetet genom att bland annat sprida idéer och bekosta utvalda projekt. Således menar de att det lokala samverkansarbetet, trots allt, inte har varit fullt

decentraliserat (Fischer 2003, Hajer & Wagenaar 2003 se Lidskog & Persson 2012, s. 298).

### **3.3.3 Samverkans faktiska brottsförebyggande effekter**

Tidigare studier uppvisar ambivalens kring samverkan som strategi för att reducera brottsnivåer. Kronkvist och Ivert (2020, s. 138) undersökte samverkan mellan fastighetsägare, bostadsrättsföreningar, lokala företag, kommun och polis med syftet att förebygga brott och öka tryggheten. Efter att samverkansmodellen hade implementerats minskade inbrott och skadegörelse betydligt, medan våldsbrotten å andra sidan ökade något (ibid. s. 143). Således drogs slutsatsen att samverkan hade viss effekt på kriminalitetsnivån - särskilt gällande egendomsbrott i området. Nilsson et al. (2023) menar också att samverkan mellan brottsförebyggande aktörer kan ha positiva effekter, men inte nödvändigtvis i form av en faktisk reducering av brottsligheten. I Helsingborg implementerades samverkansmodellen *SafeGrowth* där polisen och invånarna gavs ett gemensamt och jämställt ansvar för projektet (ibid. s. 176-177). Studien av modellen påvisade inte något tydligt samband mellan minskad kriminalitet och samverkan mellan civilsamhället och polisen (ibid. s. 176, 178). Däremot stärkte det gemensamma underifrånbaseade initiativet invånarnas förtroende för polisen och villigheten att rapportera händelser (ibid. s. 179). Således visar Kronkvist och Ivert (2020) och Nilsson et al. (2023) att samverkan till viss del kan bidra till reducerad brottslighet respektive ökad trygghet.

Forskningsläget präglas dock också av skepsis mot den ökade betoningen av samverkan och dess faktiska effektivitet som brottsförebyggande strategi (Alstam & Forkby 2022; Forkby 2020; Johansson 2014; Stenström 2023). Ett flertal studier påvisar att samverkan i syfte att förebygga brott tenderar att ta formen av möten där olika lokala brottsförebyggande aktörer delar sina respektive lägesbilder, vilket bidrar med ökad kollektiv kunskap men samtidigt genererar nya komplexiteter i och med att fler perspektiv, professioner och varierande organisatoriska strukturer engageras i frågan. Samverkansforumen kan därför bli en miljö för informationsutbyte där substantiell analys och beslut om gemensamma riktade och konkreta åtgärder uteblir (Alstam &



Forkby 2022, s. 6; Johansson 2014, s. 143, 153). Johansson (2014, s. 143) beskriver därför att "*cooperation becomes an end to itself, detached from verified crime reduction effects [...]*".

Vidare framgår av Forkbys (2020, s. 580-581, 586, 589) studie av två brottsförebyggande program, där utomstående koordinatörer tilläts styra arbetet bland professionerna som ingick i samverkansarbetet, att samverkan kan mötas av internt motstånd och kantas av strategier och motstrategier parterna emellan. Stenströms (2023) studie av en utökad samverkan mellan polis och kommun i Stockholm förhåller sig också kritisk till samverkan som metod. Poliserna betonade att deras arbete i högre grad präglades av långa kedjor av möten, möten om möten och revidering av styrdokument, och att samverkan kunde etableras enbart för sakens skull (ibid. s. 1056-1057, 1059-1060). Således beskrev Stenström (2023, s. 1052) samverkan främst som en "*administrative exercise*" som inte var riktad mot dem som ägnar sig åt brottslighet utan mot dem som är avsedda att förebygga brott. Med andra ord riskerade samverkan att resultera i att det operativa brottsförebyggande arbetet utkonkurrerades (Stenström 2023, s. 1059).

### 3.4 Sammanfattning av forskningsläget

Sammantaget indikerar tidigare forskning att brottsprevention och samverkan har varit en mer eller mindre central del av kriminalpolitiken i Sverige sedan flera sekel tillbaka (Svedin 2021, s. 588; Wahlgren 2019, s. 82-83). Samtidigt som samverkan fått utgöra ett kriminalpolitiskt "mantra" (Crawford & Cunningham 2015 se Forkby 2020, s. 582), har forskare en ambivalent inställning till huruvida samverkan är en effektiv brottspreventiv metod. Framförallt lyfts att samverkan kan ge motsatt effekt och hämma arbetet med långa kedjor av möten och uteblivna beslut om faktiska åtgärder (Alstam & Forkby 2022, s. 6; Forkby 2020, s. 586, 589; Johansson, s. 153-154; Stenström 2023, s. 1052, 1056-1057).

## 4. Teoretiska utgångspunkter

I avsnittet beskrivs de teoretiska utgångspunkter som valts ut för att analysera studiens datamaterial, samt hur respektive teori anknyter till studiens forskningsfrågor och det rättssociologiska intresseområdet. Valet av teori har grundats i en abduktiv ansats, där respondenternas perspektiv har väglett val av teori, för att på så vis framhäva deras uppfattningar av den sociala verkligheten (Bryman 2018, s. 478-479).

### 4.1 Handlingsutrymme

Inom ramen för byråkratiskt arbete i offentlig sektor är Michael Lipskys (2010 [1980]) teori om gräsrotsbyråkrati central. Gräsrotsbyråkrater definieras som offentligt anställda som interagerar med medborgare i sitt yrke och vanligtvis tar direkta beslut som berör dessa, och som har påtaglig diskretionär makt eller handlingsutrymme att avgöra fördelningen av förmåner och offentliga sanktioner (ibid. s. xi, 3, 8, 13). Enligt Lipsky (2010, s. 3, 86, 207, 212, 221) är det därför gräsrotsbyråkraterna som formar de statliga riktlinjerna genom att fylla dem med faktiskt innehåll. Deras diskretionära makt uppstår av ett antal skäl, såsom att arbetet involverar komplexa regler med många handlingsalternativ, att de förväntas anpassa arbetet till den specifika klienten eller kontexten vilket gör arbetet svårt att systematisera eller datorisera, samt att deras höga arbetsbelastning medför ett behov av prioritering (ibid. s. xix, 14-15, 21, 161, 221). Till följd av handlingsutrymmet är deras arbete svårkontrollerat, menar Lipsky (2010, s. 162).

Gräsrotsbyråkraternas beslut, rutiner och verktyg, som används för att hantera osäkerhet och hög arbetsbelastning, preciserar alltså de riktlinjer som ligger till grund för arbetet och innebär att diskretionär makt tillämpas (Lipsky 2010, s. xii, 84, 86, 88). Dessa strategier kan exempelvis ta sig uttryck i form av mönster för att begränsa efterfrågan på arbetet och maximera användningen av resurser (ibid. s. 83). Utöver osäkerhet och hög arbetsbelastning, finns även andra omständigheter i arbetet som gör det svårt för gräsrotsbyråkrater att uppnå idealbilden av arbetet och fullfölja organisationens riktlinjer. Exempelvis tåmpas de ofta med knappa resurser bland annat i termer av tid och information, otydliga mål, svårigheter att mäta måluppfyllelse och att få tillräckligt stort ekonomiskt stöd för arbetet, samt många olika typer av förfrågningar från medborgare (ibid. s. 27, 29-31, 40-41, 48, 81, 199). Dessa bristfälliga resurser kan

också inkludera brist på personella resurser hos gräsrotsbyråkraterna, i form av otillräcklig erfarenhet eller kunskap (ibid. s. 31). Till råga på detta tenderar efterfrågan på service från gräsrotsbyråkrater att öka när utbudet ökar, vilket medför att de tenderar att uppleva kronisk resursbrist och att kvaliteten på arbetet sällan förbättras, trots resurstillskott (ibid. s. 33, 38). Lipsky (2010, s. 199-200) ställer sig därför tveksam till att enbart förse gräsrotsbyråkrater med mer resurser, då detta inte antas kunna förbättra kvaliteten på arbetet nämnvärt.

Målbilder och rollförväntningar kan skilja sig åt, exempelvis mellan jämlikar i liknande arbetssituation och bland allmänheten, vilket medför intressekonflikter och otydliga roller som gräsrotsbyråkrater behöver förhålla sig till (Lipsky 2010, s. 45-48). Även mellan gräsrotsbyråkrater och deras överordnade (eng. *managers*) kan diskrepans återfinnas i målbilder och intressen, enligt Lipsky (2010, s. 18-19, 25, 162), då de förstnämnda vanligtvis strävar efter att maximera sin autonomi och diskretionära makt, medan chefer och direktörer tenderar att eftersträva minskad autonomi bland gräsrotsbyråkraterna för att uppnå högre effektivitet, ansvarstagande och ett övergripande resultat som linjerar med organisationens mål.

För att göra gräsrotsbyråkrater mer hänsynstagande till sina klienter, samt öka överensstämmelsen mellan praktik och skrivna riktlinjer, menar Lipsky (2010, s. 164-166, 223, 228) att deras målförklaringar bör förtydligas och att prestationsmätt eventuellt bör införas. Att förtydliga mål och riktlinjer bland gräsrotsbyråkrater kan också vara ett sätt att underlätta arbetet bland dessa, eftersom det medför att arbetet blir mer rutinmässigt och minskar behovet av egna ställningstaganden (ibid. s. 149-150). Samtidigt framhäver Lipsky (2010, s. 164-169, 197-198) att riskerna med precisering och standardisering av arbetet är att det inriktas mot kvantitet snarare än kvalitet eller att individen inte ställs i centrum, och dessutom kan målet för arbetet vara svårdefinierat.

Lipskys (2010) resonemang kring gräsrotsbyråkrater och offentlig verksamhet - särskilt beträffande den diskretionära makt som detta arbete inbegriper - är centralt i studiet av kommunalt anställdas implementering av lagstiftning utifrån ett rättssociologiskt perspektiv. Detta eftersom det kommunala arbetet är offentlig yrkesutövning, där statliga riktlinjer implementeras i praktiken. Dock kan det ifrågasättas huruvida kommunala brottsförebyggande samordnare utgör gräsrotsbyråkrater, i den bemärkelsen som Lipsky (2010, s. xvii, 3) tillämpar, eftersom

de inte har lika frekvent kontakt med samhällsmedborgare som exempelvis lärare och poliser. Istället går en stor del av deras arbetstid till att samordna samverkansarbetet såväl internt som externt, vilket medför att deras yrkesutövning främst rör individer och organisationer som själva är delaktiga i fördelningen av välfärdstjänster till samhällsmedborgare. Lipskys teoretisering kring gräsrotsbyråkrati anses emellertid ändå lämplig att tillämpa i förevarande studie, då samordnarna arbetar i en offentlig byråkratisk verksamhet, i likhet med gräsrotsbyråkrater, samt då samordnarna interagerar med samhällsmedborgare till viss del i sitt arbete - exempelvis i samband med trygghetsvandringar. I vilken utsträckning samordnarnas roll överensstämmer med eller skiljer sig från den konventionella gräsrotsbyråkratens position, överläts till resultatet att utvisa.

#### *4.2 Rationalitetstyper för social handling*

En social handling kännetecknas, enligt Max Weber (1983, s. 17), av att det finns en meningsfull relation mellan beteendet och en eller flera andra individers beteenden. Med andra ord beror en handling på, eller rationaliseras genom, andra individers tidigare, nutida eller framtida handlingar - en viss social kontext (ibid. s. 16).

Weber (1983, s. 5, 7, 18) indelar socialt handlande i fyra idealtyper - modeller som är entydiga och vetenskapligt konstruerade, som kan användas för att förstå verkliga skeenden. Den första idealtypen för socialt handlande utgörs av traditionellt beteende eller invanda handlingar (ibid. s. 18). Detta beteende tenderar att utgöra en nästintill automatisk reaktion på kända stimuli. Affektuellt beteende grundas istället på känslotillstånd och kan både ta sig uttryck i form av okontrollerade reaktioner på stimuli liksom i form av medvetna känslouttryckningar (ibid. s. 18-19). Värderationellt handlande har medvetet formulerade mål, men meningen med handlingen ligger i själva handlingen, snarare än resultatet av handlingen (ibid.). Handlingen kan exempelvis grundas i övertygelser om plikt, heder, estetiska ideal eller vikten av en viss sak enligt personen själv. Avslutningsvis innebär målrationellt handlande att beteendet väljs utifrån syfte, medel och handlingens konsekvenser (ibid.). Målen kan förvisso baseras på värderationella hänsynstaganden, men valet av medel kan fortfarande vara målrationellt. Ju mer som värdet som handlingen utgår från upplyfts som ett absolut egenvärde, desto mindre rationellt anses det vara, utifrån ett målrationellt perspektiv.

Detta med anledning av att följderna som handlingen åsamkar inte beaktas i lika hög utsträckning när ett egenvärde tillåts styra beteendet (ibid.). Dessa fyra idealtyper av socialt handlande är inte en uttömmande klassifikation av möjliga handlingsorienteringar, utan kan överensstämma mer eller mindre med verkligt handlande eller blandas på olika sätt i verkligheten (ibid.).

I förevarande studie kan rationalitetstyperna för social handling appliceras på resonemang och handlingar som framkommer i intervjuerna med kommunala brottsförebyggande samordnare, och på så vis både framhäva deras egna rationaliseringar av ställningstaganden och beteenden inom ramen för samverkansarbete, liksom deras syn på rationaliteten i andra aktörers arbetssätt. Teorin kan anses relevant utifrån studiens rättssociologiska ansats, då den belyser motiv som ligger bakom handlingar med anknytning till lagen (SFS 2023:196). Genom att undersöka hur samverkan i brottsförebyggande arbete rationaliseras av olika aktörer, kan det belysas hur lagstiftning implementeras i en social och dynamisk miljö. Därtill skapas förståelse för varför formell rätt får ett visst utfall i praktiken.

## **5. Metod och material**

I avsnittet beskrivs studiens metod och material. Inledningsvis skildras genomförandet av datainsamlingen, vilket följs av det analytiska förfarandet. Därefter redogörs för metodologiska och forskningsetiska överväganden som gjorts.

Vid överväganden av studiens metodologiska ansats har validitet och reliabilitet beaktats, men i och med studiens kvalitativa natur har kriterierna för studien utgått från de alternativa kriterier som redogörs för av Lincoln och Guba (1985 se Bryman 2018, s. 467-470) och Guba och Lincoln (1994 se Bryman 2018, s. 467-470). Detta eftersom nämnda författare menar att de konventionella validitets- och reliabilitetskriterierna utgår i alltför hög grad från att den sociala verkligheten kan illustreras på ett definitivt sätt (Lincoln & Guba 1985, Guba & Lincoln 1994 se Bryman 2018, s. 467). De alternativa kriterier som förespråkas för att avgöra studiens tillförlitlighet indelas i trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet, samt möjlighet att styrka och konfirmera materialet (ibid. s. 467-470).

## 5.1 Tillvägagångssätt för datainhämtning

Studien ämnar undersöka kommunala brottsförebyggande samordnares förståelse för, upplevelser av och förväntningar på det lagstadgade kommunala ansvaret för brottsförebyggande arbete, vilket kan uppnås med en kvalitativ ansats (Bryman 2018, s. 479-480, 488). Till skillnad från kvantitativa metoder, som ofta är numeriska och strukturerade för att säkerställa att resultaten är mätbara, replikerbara och generaliserbara, karaktäriseras kvalitativ forskning av en insamling av rika, detaljerade och fördjupade beskrivningar (Bryman 2018, s. 215-218, 479-480; Denscombe 2009, s. 232-233, 328). En kvalitativ ansats kan, genom fylliga redogörelser för respondenternas synsätt och förhållanden, uppnå hög överförbarhet till andra studier, då läsaren ges möjlighet att själv ta ställning till om studiens resultat är jämförbart eller applicerbart även i andra kontexter (Lincoln & Guba 1985, Guba & Lincoln 1994 se Bryman 2018, s. 467-468). Därtill motiverades den kvalitativa forskningsdesignen av samtal med en kontakt vid Länsstyrelsen Skåne, som påpekade att Brå nyligen hade slutfört en enkätundersökning inom samma område som förevarande studie. Ytterligare en enkätundersökning riktad till samma urvalsgrupp hade kunnat medföra enkättrötthet, en lägre svarsfrekvens och följaktligen en snedvridning på grund av uteblivna svar (Bryman 2018, s. 286; Denscombe 2009, s. 43-44). En kvalitativ intervjustudie ansågs därför mer lämplig. Dessutom kan kvalitativt material bidra med nya fynd i förhållande till Brå:s enkätstudie, och på så vis göra kunskapen kring det lokala brottsförebyggande arbetet mer fullständig och träffsäker (Bryman 2018, s. 767-768, 770; Denscombe 2009, s. 151-153).

I enlighet med studiens kvalitativa natur, har ett interpretativistiskt - tolkande - kunskapsteoretiskt synsätt tillämpats, då fokus lagts vid att *förstå* respondenternas uppfattningar och åsikter snarare än att *förklara* respondenternas sociala tillvaro (Bryman 2018, s. 52, 455, 477-478). Vidare har studien en konstruktionistisk ansats, enligt vilken den sociala verkligheten och dess mening förhandlas fram och kontinuerligt omskapas i samspelet mellan sociala aktörer (ibid. s. 58-59).

### 5.1.1 Urval och rekrytering av deltagare

Populationen bestod av kommunalt anställda med funktionen brottsförebyggande samordnare i Skåne län. Valet av geografisk avgränsning grundades i bekvämlighet och

studiens tidsbegränsning - främst för att reducera resande och underlätta kontaktskapande. Ett målstyrt kvoturval av nio kommuner gjordes inom den större populationen, genom att dela in populationen i strata eller kategorier (Bryman 2018, s. 496; Denscombe 2009, s. 34-35). Samtliga 33 skånska kommuner kategoriserades i tre jämnstora grupper baserat på befolkningsmängd: *stora kommuner*, *mellanstora kommuner* och *små kommuner*. Indelningen inspirerades av SKR:s (2022, s. 7, 11, 15-16) kommungruppsindelning av landets samtliga kommuner. Inom kategorierna valdes sedan ytterligheterna ut. Således har de tre största kommunerna i kategorin *stora kommuner* inkluderats i urvalet. I *mellanstora kommuner* har de tre mellersta inkluderats och i *små kommuner* de tre minsta. Det beskrivna urvalsförfarandet valdes för att skapa viss spridning och systematik i rekryteringen av deltagare, men även större tillförlitlighet eller pålitlighet i materialet, då det tydliggör tillvägagångssättet i studien (Lincoln & Guba 1985 se Denscombe 2009, s. 381). Kommunerna benämns härnäst som kommun A, B, C, D, E, F, G, H och I, baserat på ordningen som de intervjuades i.

De valda kommunernas brottsförebyggande samordnare kontaktades sedan per e-post med information om studien och en förfrågan om att medverka vid en intervju (se bilaga 2). Ett antal nekande och uteblivna svar - ett så kallat bortfall (Bryman 2018, s. 241) - medförde att det ursprungliga urvalet behövde justeras. Kommuner i varje kategori kontaktades - dock inte nödvändigtvis extremerna i varje fall - tills dess att nio intervjutillfällen hade bokats in med tre kommuner från varje kommunkategori.

### **5.1.2 Intervjuernas genomförande**

Intervjuerna med de brottsförebyggande samordnarna i de nio valda kommunerna var av semistrukturerad karaktär. Det innebar att intervjuerna till viss del var strukturerade på förhand, men att ett visst mått av flexibilitet fortsatt präglade intervjusituationerna (Bryman 2018, s. 563). Intervjuerna följde en intervjuguide (se bilaga 4) med ett antal föreslagna frågor, baserade på studiens syfte och frågeställningar. Områden som behandlades var upplevda fördelar respektive utmaningar med att arbeta utifrån lagen (SFS 2023:196), erfarenheter av samverkansformerna och framtida förhoppningar på det brottsförebyggande arbetet. Intervjuguiden användes för att skapa viss struktur och systematik för intervjuerna och säkerställa att de ämnen som utgör studiens fokusområden berörs, samt bidra till ökad jämförbarhet mellan intervjuerna (Burgess 1992a, Ostrander 1993 se Crang & Cook 2007, s. 66; Dalen 2015, s. 120-121).

Intervjuerna föregicks av en provintervju där möjlighet till att utvärdera intervjuguiden gavs (Dalen 2015, s. 40). Att testa och korrigera utformningen av relevanta ämnen och frågor kan, enligt Dalen (2015, s. 120), bidra till ökad validitet i datamaterialet. Provintervjun hölls med tidigare nämnda kontakt vid Länsstyrelsen Skåne. Personen ansågs lämplig för provintervjun eftersom dennes anställning på länsnivå kunde ge insyn i skånska kommuners brottsförebyggande arbete och bidra med insikter om hur frågorna eventuellt kunde komma att uppfattas av kommuner av varierande storlek och med olika brottsproblematik.

Förhoppningen var att i största möjliga mån genomföra intervjuerna på plats i kommunernas möteslokaler, eftersom det vid en fysisk intervju kan vara lättare att skapa förtroende och en god relation till respondenten (Bryman 2018, s. 591). I tre av nio fall genomfördes fysiska intervjuer. I sex fall hade antingen samordnarna eller uppsatsförfattarna dock inte möjlighet att träffas fysiskt. Dessa intervjuer genomfördes via mötesplattformarna Zoom och Teams. Fördelen med digitala intervjuer är framförallt flexibiliteten som de medför, då såväl tid och ekonomiska medel inte går till resor. En svaghet med intervjuer i digitala miljöer är dock att tekniska problem kan uppstå (ibid. s. 593). En förlorad eller dålig internetuppkoppling drabbade tre av intervjuerna, vilket påverkade samtalens flyt och försvårade hörbarheten vid transkriberingen.

I de fall intervjuerna genomfördes på plats ombads respondenterna inledningsvis att fylla i och underteckna en samtyckesblankett (se bilaga 3). De respondenter som istället önskat en digital intervju ombads att underteckna blanketten och sända oss ett inskannat exemplar innan det digitala mötet. Vid intervjutillfället underströks muntligen att respondenten, trots sitt undertecknande av samtyckesblanketten, kunde avbryta sin medverkan även efter att intervjun genomförts och att materialet då inte skulle inkluderas i studien utan raderas. Ett par respondenter som medverkade vid digitala intervjuer sände inte samtyckesblanketten förrän efter intervjutillfället. I dessa fall återgavs informationen i samtyckesblanketten av intervjuaren innan intervjun påbörjades, och ett samtycke säkerställdes muntligen.

Intervjuerna varade mellan 45 och 60 minuter och spelades in med diktafon, med respondentens samtycke. Inspelningen gjorde att intervjuaren kunde rikta hela sin uppmärksamhet mot vad som sades under samtalet, utan att föra anteckningar, och i efterhand återgå till inspelningen för fördjupade reflektioner (Lindstedt 2019, s. 213).



Således kunde intervjuaren anpassa frågorna och följdfrågorna efter respondentens svar och vara lyhörd och följsam till respondentens erfarenheter och upplevelser, vilket kan ha ökat träffsäkerheten i undersökningen (Bryman 2018, s. 577-578).

### **5.1.3 Lagring av data och transkribering**

Ljudupptagningarna överfördes från diktafonen till två USB-minnen som förvarades oåtkomliga för utomstående. För att möjliggöra organisering och bearbetning av det insamlade materialet transkriberades samtliga nio intervjuer (Dalen 2015, s. 69). Intervjuerna transkriberades med en strävan efter att bibehålla intervjupersonernas huvudsakliga formuleringar och sätt att uttrycka sig. Dock har vissa detaljer såsom stammanden, interjektioner, gestikuleringar och diffusa bakgrundsljud inte noterats. För att systematisera hur särskilda element av ljudupptagningen skulle markeras i transkriberingarna utformades en transkriberingsmall inspirerad av Azevedo, Carvalho, Fernandes-Costa, Mesquita, Soares, Teixeira och Maia (2017, s. 163-165) (se bilaga 5). Till följd av transkriberingsmallen kan transkriberingsprocessen anses ha uppnått högre pålitlighet eller tillförlitlighet genom ökad transparens i studiens genomförande, vilket i sin tur kan möjliggöra bedömningar av i vilken grad genomförandet var lämpligt och möjligt att genomföra på nytt (Lincoln & Guba 1985 se Denscombe 2009, s. 381). Utöver viss avnaturalisering, har intervjupersonerna aidentifierats i transkriberingarna för att skydda deras integritet och säkerställa konfidentialitet (Vetenskapsrådet 2017, s. 40-41).

## *5.2 Metod för dataanalys*

För att bearbeta materialet och identifiera de brottsförebyggande samordnarnas uppfattningar av lagen (2023:196) och samverkan utefter denna ansågs en kvalitativ tematisk analys lämplig. Analysmetoden består i att bryta ner, studera och jämföra data för att identifiera mönster eller teman i ett underlag (Bryman 2018, s. 684-685). Emellertid är en begränsning med den tematiska analysen att metoden saknar tydligt utstakade tekniker, vilket lämnar utrymme för viss subjektiv tolkning vid utformningen av koder, kategorier och teman (ibid. s. 702). Uppsatsförfattarna behandlar i studien termen tema som trender och resonemang som respondenterna återkommande berör. Att tematiseringen och kategoriseringen av datan präglas av viss subjektivitet påverkar i

sin tur studiens replikerbarhet och reliabilitet eller pålitlighet negativt, då förfarandet kan bli svårare att följa vid senare studier och kan resultera i andra utfall (Bryman 2018, s. 72; Lincoln & Guba 1985, Guba & Lincoln 1994 se Bryman 2018, s. 468).

Kodning som metod innebär en systematiserad genomgång av utskriften där delar eller fragment som kan vara av teoretisk eller praktisk betydelse för respondenterna och deras sociala verklighet ordnas och namnges (Bryman 2018, s. 688). Koderna fungerar således som ett sätt att "åtskilja, sammanställa och organisera data" (Charmaz 1983, s. 186 se Bryman 2018, s. 688). För den föreliggande studien enades författarna om ett kodningsförfarande med två faser. Den första fasen bestod i en kodning som liknar vad Strauss och Corbin (1990 se Bryman 2018, s. 689) beskriver som öppen kodning. Detta innebär att intervjuutskriften bröts ner, jämfördes och kategoriserades (jfr. Strauss & Corbin 1990 se Bryman 2018, s. 689). I denna fas tog koderna formen av minnes- eller marginalanteckningar för varje enskild intervju (se bilaga 6). Därefter koncentrerades resultatet av den öppna kodningen på så vis att de mest frekventa eller betydelsefulla koderna identifierades i vad som liknar en fokuserad kodning (jfr. Charmaz 2006, se Bryman 2018, s. 689). I denna fas jämfördes intervjuutskriften, som initialt kodades separat, med varandra för att uppmärksamma de mest återkommande koderna. Vissa initiala koder lämnades därhän och andra kombinerades till gemensamma teman. Kodningen genererade sammantaget tre centrala teman: (1) *Tolkningsutrymme: Vad men inte hur*, (2) *Synen på samverkan som brottsförebyggande metod* och (3) *Sakkunskap och politik - ett omaka par?*. Dessa teman och hur de svarar mot frågeställningarna, tidigare forskning samt de teoretiska utgångspunkterna redogörs för närmare i avsnitt 6. *Resultat och analys*.

### 5.3 Metodologiska överväganden

Det beskrivna tillvägagångssättet valdes med eftertanke. En kvalitativ intervjustudie ansågs lämplig sett till att studien rör subjektiva upplevelser och synsätt bland kommunala brottsförebyggande samordnare (Dalen 2015, s. 15; Denscombe 2009, s. 232-233). Dock har kvalitativ forskning även begränsningar vad gäller aspekter som replikerbarhet och generaliserbarhet, som tidigare beskrivits. Dels tillfrågades ett relativt litet antal respondenter om deras upplevelser och uppfattningar. Därför bör det understrykas att resultaten inte är generaliserbara eller representativa för hela

populationen (Bryman 2018, s. 74, 484-485). Emellertid har studien inte haft som syfte att uppnå generaliserbara resultat, utan istället åsyftat att belysa uppfattningar och tolkningar av den sociala verkligheten bland kommunala brottsförebyggande samordnare, utifrån en interpretativistisk och konstruktionistisk ansats (ibid. s. 52, 58, 61, 455).

En inneboende konsekvens av intervjuer är att vad som anses viktigt i intervjuerna i hög grad grundas på vad forskarna själva anser väsentligt (Bryman 2018, s. 484). Kvantitativa metoder som enkätundersökning eller strukturerade intervjuer övervägdes för att öka graden av standardisering, objektivitet, bredd och generaliserbarhet. Detta hade möjligen kunnat öka studiens träffsäkerhet och validitet, men också dess replikerbarhet och reliabilitet (Bryman 2018, s. 72-74, 207-209, 216-218; Denscombe 2009, s. 55-56, 233-234, 378-379). Med hänsyn till dels att Brå genomfört en enkätundersökning i närtid och dels att upplevelser, erfarenheter och uppfattningar är mer lämpliga att mäta med en kvalitativ ansats (Denscombe 2009, s. 232-233), har en kvantitativ enkätundersökning inte valts. Även en metodtriangulering där kvalitativa intervjuer och en kvantitativ enkätundersökning kombineras övervägdes. Fördelen med en sådan triangulering är att resultaten av de olika ansatserna kan valideras med en jämförelse dem emellan och därigenom ge en mer fullständig bild (Bryman 2018, s. 769-771; Denscombe 2009, s. 151-152, 163). Trots fördelarna ur validitets- och reliabilitetsperspektiv, ansågs en sådan metodkombination inte lämplig med hänsyn till studiens tidsram.

Ytterligare en aspekt av studien som bör nämnas i diskussionen om reliabilitet och validitet är att respondenten i två av intervjuerna oannonserat bjöd in en kollega till intervjutillfället. Detta kan ha medfört gruppeffekter (Bryman 2018, s. 628), vilket kan ha påverkat pålitligheten och trovärdigheten i informationen som framkom (Lincoln & Guba 1985 se Denscombe 2009, s. 380-381). En av de två intervjuerna präglades också av en direkt maktasymmetri då den ursprungliga respondenten var den andra respondentens - kollegans - chef. Samtalet med de två respondenterna präglades av enighet, vilket till viss del kan ha varit en effekt av den asymmetriska maktrelationen. Alltså kan relationen möjligen ha hämmat eventuella skiljaktiga meningar och genererat mindre ärliga svar - något som likaså kan ha påverkat studiens trovärdighet och pålitlighet (ibid.).

Vidare bör det reflekteras kring det faktum att både digitala och fysiska intervjuer hölls. Detta kan ha inverkat på systematiken i tillvägagångssättet och jämförbarheten eller pålitligheten mellan intervjuerna (Lincoln & Guba 1985 se Denscombe 2009, s. 381). En eventuell avgränsning till enbart den ena eller andra mötesformen upplevdes kunna leda till ett märkbart bortfall då flera respondenter uttryckte att de enbart hade möjlighet att medverka om intervjun kunde ske digitalt.

Därtill kan interbedömarreliabiliteten (Bryman 2018, s. 208) i transkriberingen av intervjuerna anses något bristfällig, då uppsatsförfattarnas tillvägagångssätt skilde sig åt till viss del beträffande vilka ljud som noterades och hur nära transkriberingen förhöll sig till respondenternas ord. Emellertid strävade båda författarna efter att följa den tidigare nämnda transkriberingsmallen (se bilaga 5). Avslutningsvis finns en risk att uppsatsförfattarna, under kodningen av de transkriberade intervjuutskriften, gick tillväga på något olika sätt, genom att uppmärksamma koder delvis olika och göra individuella avvägningar kring vilka koder som skulle framhåvas i materialet. Även detta kan ha påverkat interbedömarreliabiliteten negativt. Emellertid diskuterade författarna kodningen sinsemellan och eftersträvade samsyn kring hur denna skulle genomföras. Således kan det faktum att författarna arbetade i par ha medfört ett slags forskartrianglering (Denscombe 2009, s. 187).

#### *5.4 Forskningsetiska överväganden*

Vetenskapsrådet (2017, s. 8) belyser vikten av att studier genomförs enligt god forskningssed. Nyttan med undersökningen ska vägas mot den möjliga skada den kan orsaka (ibid. s. 13). Studien syftade till att generera nya insikter och kunskap, men detta intresse behövde ställas mot samtliga deltagares integritet. För att säkerställa att respondenterna inte led skada till följd av deras medverkan, beaktades de forskningsetiska principerna som framhållits av Vetenskapsrådet (2002; 2017).

Två av de forskningsetiska principerna rör information respektive samtycke. Informationskravet åsyftar att deltagarna ska informeras om studiens syfte, att deltagandet är frivilligt och att de har möjlighet att avbryta sitt deltagande när som helst utan att ange anledning till detta (Vetenskapsrådet 2002, s. 7). Samtyckeskravet handlar om att forskaren bör försäkra sig om att deltagandet sker av egen vilja (ibid. s. 9). De tilltänkta deltagarna sändes med förfrågan om att delta i intervjustudien även en

informationsblankett (se bilaga 2), som beskrev de nämnda aspekterna. De utfrågade individer som svarade att de hade möjlighet att delta fick sedan en samtyckesblankett skickad till sig, om intervjun skulle äga rum digitalt (se bilaga 3). Informationen i samtyckesblanketten upprepades sedan vid intervjutillfället och respondenterna som medverkade vid en fysisk intervju ombads då också fylla i svarsdelen av blanketten.

Vetenskapsrådet (2002, s. 12-13) beskriver även konfidentialitetskravet - att de uppgifter och resultat datainsamlingen genererar behandlas konfidentiellt. Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter som gör deltagarna identifierbara ska lagras på ett sådant sätt att obehöriga inte kommer åt dem (ibid. s. 12). Därtill ska alla uppgifter och resultat avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda deltagare inte kan identifieras (ibid.). Studiens respondenter fick information om konfidentialitet i informations- och samtyckesblanketten (se bilaga 2 och 3). Däri kunde respondenterna även ta ställning till om de ville att uppgifter om dem - främst namn och kommun - skulle framgå i studien. Samtliga respondenter önskade att dessa uppgifter skulle exkluderas. I de transkriberade utskrifterna och resultatredovisningen fingerades eller utslöts därför uppgifterna. Ytterligare en detalj som fingerades i syfte att säkerställa konfidentialitet och individskydd var respondenternas specifika yrkestitlar. Många gånger var beteckningarna såpass unika och specifika att de bedömdes utgöra identifierande uppgifter. Därför har samtliga respondenter benämnts som "brottsförebyggande samordnare" i transkriberingarna, och även genomgående i rapporten. Vidare har ljudupptagningarna och samtyckesblanketterna, som innehåller personuppgifter och andra identifierbara detaljer, förvarats enbart åtkomliga för uppsatsförfattarna.

Avslutningsvis har även nyttjandekravet, som föreskriver att den insamlade datan endast ska nyttjas för den beskrivna studien, följts (Vetenskapsrådet 2002, s. 14). Materialet varken har eller kommer att användas eller utlånas för andra syften. Ljudupptagningarna, tillsammans med transkriberingarna, kommer att raderas efter att uppsatsen examinerats.

## 6. Resultat och analys

Nedan redovisas resultatet och dess anknytning till studiens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. Redovisningen av studiens resultat och den tematiska analysen har integrerats med anledning av att tolkningen av datamaterialet och de teoretiska ansatserna har varit sammanvävda i studien. Avsnittet är indelat i tre övergripande teman som överensstämmer med de teman som genererades i den tematiska analysen, som tidigare redogjordes för, och utgörs av *Tolkningsutrymme: Vad men inte hur, Synen på samverkan som brottsförebyggande metod, samt Sakkunskap och politik - ett omaka par?*.

### 6.1 Tolkningsutrymme: Vad men inte hur

Lagen (SFS 2023:196) välkomnades initialt av respondenterna eftersom den uppfattades ge uttryck för en vilja att göra de brottsförebyggande frågorna mer prioriterade. Enligt tre samordnare har lagstiftningen även tydliggjort att samtliga sektorer i kommunorganisationen har ett ansvar att bidra till det brottsförebyggande arbetet. Samordnaren från kommun C var en av de som påpekade detta.

[D]et blev en helt annan betoning på arbetet och särskilt det här kravet lagen ställde på att kunskapshöja inom området så att fler blev insatta i det och förstår att det är ett gemensamt arbete som vi ska göra. Det hänger inte på en samordnare eller en kommunpolis utan att det är många som bör se sig själva som en del av det. Jag tror att det är många har ju inte ens förstått att de arbetar brottsförebyggande och trygghetsfrämjande i sitt linjearbete. [...] [D]et blir en annan samsyn i det hela, men framförallt en stor tyngd i att kommunstyrelsen är involverad i arbetet så att det går uppifrån och ner hela vägen. Och det tycker jag är en markant skillnad från tidigare.

Sex av nio kommuner uppgav dock att lagen ansågs vag och otydlig, vilket upplevdes påverka huruvida syftet med lagen fick genomslag i praktiken. Samordnaren vid kommun E menade att lagen beskriver *vad* som ska göras men saknar riktlinjer för *hur* det ska göras.

Alltså som alla andra lagar så säger den vad vi ska göra. Alltså det är kartläggning, det är lägesbild och så vidare, åtgärdsplan. De säger aldrig hur. Så 'huret' är någonting vi får lista ut själva.

Respondenterna beskrev alltså ett omfattande tolkningsarbete som föregått det faktiska arbetet att uppfylla lagkraven om lägesbild, åtgärdsplan, samordning och samverkan. Samordnarna och kommunerna fick med andra ord själva ta ställning till "huret" - exempelvis hur omfattande lägesbilden ska vara, om åtgärdsplanen ska vara förankrad i kriminologiska modeller, vilka parter som ska ingå i de strategiska råden och vilken procentuell anställningsgrad samordningsfunktionen ska ha. Således upplevde sig samordnarna ha ett tolkningsutrymme, eller diskretion, i tillämpningen av rättsreglerna i unika situationer. Detta liknar det handlingsutrymme som Lipsky (2010, s. xi, 3, 13) menar att gräsrotsbyråkrater besitter. Lagstiftningens vaghet ansågs ge upphov till viss osäkerhet i arbetet, vilket inte alltid betraktades som positivt.

Tolkningsutrymmet är i enlighet med förarbetena avsiktligt och tänkt att ge rum för flexibilitet och lokala anpassningar (Prop. 2022/23:43, s. 10; SOU 2021:49, s. 147, 161). Respondenterna gav dock uttryck för att denna flexibilitet, kombinerat med begränsade resurser i den kommunala miljön, medfört uppfattningar om att det är upp till den enskilda kommunen att avgöra om resurser ska ägnas åt brottsförebyggande arbete eller ej, som bland annat samordnaren i kommun E påpekade:

En nackdel också med att den är så öppen och 'huret' utelämnas, så lämnar det ju också kanske lite företräde för aktörer att lite att avgöra om detta är en fråga för oss eller inte.

Samordnarna vittnade alltså om svårigheter att övertyga samtliga delar av kommunorganisationen om vikten att arbeta brottsförebyggande och att alla förvaltningar bör vara delaktiga i och ta ansvar för detta arbete. Särskilt i de mindre kommunerna, men även en större kommun, framgick ett internt motstånd mot att förändra strukturen på kommunens befintliga brottsförebyggande arbete. Detta framfördes exempelvis av samordnaren i kommun A:

[H]os oss så tycker man att vi gör tillräckligt och att vi har gjort det alltid och att vi inte behöver tillsätta extra personalresurser eller ekonomiska resurser kring det. Det är ju en utmaning när vi har en ny lagstiftning att förhålla oss till [...].

Av citatet framgår att tolkningsutrymmet i lagstiftningen medfört en återhållsam praktisk tillämpning av den, där kommunorganisationen valt att avstå från att lägga mer

resurser på brottsförebyggande arbete för att detta inte uttryckligen krävs enligt lagen (SFS 2023:196).

Hur samordnarna tillsammans med andra delar av kommunorganisationen hanterat tolkningsutrymmet och vilket utfall lagen (SFS 2023:196) fått i praktiken, påverkades av mängden resurser som kommunen tilldelats och avsatt för frågorna. Respondenterna lyfte att arbetet präglades av resursbrist av flera slag - tidsmässigt, kunskapsmässigt och framförallt ekonomiskt. Exempelvis ansåg två av tre samordnare från mindre kommuner att de ekonomiska medlen för arbetet var otillräckliga, och likaså påpekades detta av två av tre mellanstora kommuner. Samordnaren vid kommun F kritiserade att statsbidraget är oriktat och upplevde det otillräckligt:

Däremot så känner jag att, det hade kunnat bli liksom en förbättring i dom ekonomiska medlena, i att liksom ha- ja men ha riktade liksom statsbidrag på samma sätt som du har för krisberedskap och civilt försvar, så att dom här frågorna verkligen blir prioriterade. Så att små kommuner som har mindre resurser kan anställa någon på heltid, att man kan ha pengar över till att sätta in åtgärder där det behövs sättas in åtgärder [...].

Samordnarna menade att det oriktade statsbidraget tenderat att hamna i den gemensamma kommunala kassan och inte kunnat garanteras gå till det brottspreventiva arbetet. De ekonomiska begränsningarna har i vissa fall medfört en restriktiv tolkning av lagen (SFS 2023:196), eftersom flera intressen tävlar om medlen i den kommunala miljön. Resultatet har blivit ett återhållsamt praktiskt utfall av lagstiftningen. Exempelvis har vissa kommuner - särskilt de mindre kommunerna - inte haft möjlighet eller inte ansett det nödvändigt att tillsätta en samordningsfunktion på heltid, utan istället gjort funktionen till en deltidstjänst - ibland med en tjänstgöringsgrad om endast 20 procent. Det yttrades därför en förhoppning om ett statsbidrag som riktas specifikt till brottsförebyggande arbete och som är större än det nuvarande bidraget - ett bidrag som står i proportion till det omfattande ansvar som kommunerna numera bär.

Lipsky (2010, s. 27, 29) beskriver upplevd resursbrist som karaktäristiskt för statliga byråkratiska organisationer. Enligt Lipsky (2010, s. 199-200) kan dock ett tillskott av resurser till gräsrotsbyråkrater medföra att kvantiteten på arbetet ökar medan kvaliteten förblir oförändrad, och därmed att situationen förblir oförändrad. Efterfrågan på service från gräsrotsbyråkrater tenderar att öka i takt med att resurserna



och därmed utbudet ökar, vilket medför en form av kronisk resursbrist (ibid. s. 33, 38). Således kan det ifrågasättas vilka effekter ett ekonomiskt resurstillskott skulle medföra och huruvida det skulle bidra till att göra samordnarnas implementering av lagkraven mindre ansträngd och mer hanterbar. Möjligen hade målet om effektivare samverkan bättre kunnat uppnås på andra vis än genom utökade resurser eller tydligare lagstiftning - exempelvis genom att utarbeta strategier som underlättar och förbättrar den interna kommunikationen, för att harmonisera skiljaktiga uppfattningar av hur kommunens brottsförebyggande arbete bör se ut. Huruvida detta är ett rimligt mål kan dock ifrågasättas, inte minst mot bakgrund av att kriminalpolitiken sedan 1980- och 1990-talet präglats av politisering, känslor och en strävan efter att visa handlingskraft (Andersson 2018, s. 122, 127-129; Svedin 2021, s. 591) - något som kan antas komplicera kommunikationen och påverka möjligheterna att nå enighet internt.

Utöver samordnarnas förhoppning om en mer proportionerlig fördelning av de ekonomiska medlen, uttrycktes, som tidigare berörts, önskemål om förtydliganden av lagtextens innehåll. Samordnarna efterfrågade således precisering och konkretisering av målbilder och riktlinjer - ett tillvägagångssätt som även Lipsky (2010, s. 164-165) belyser i sin diskussion om hur osäkerhet i den byråkratiska organisationen kan hanteras. Av Lipsky (2010, s. 164-165, 197-198) lyfts även farhågor med sådana preciseringar såsom att en alltför extensiv detaljreglering kan leda till standardisering av arbetet och att individuell anpassning begränsas. Det bör därtill belysas att preciseringar och detaljregleringar av lagen (SFS 2023:196) kan innebära mer omfattande inskränkningar av det kommunala självstyret. Det är alltså en balansgång mellan struktur och systematik, respektive flexibilitet och lokal anpassning - där de brottsförebyggande samordnarna i nuläget önskar större betoning på det förstnämnda.

En potentiell förklaring till att flera av de brottsförebyggande samordnarna föreslog förtydligande av lagen (SFS 2023:196) kan vara att de upplever frustration över att lagen inte har gett dem den makt de anser sig behöva för att få fler aktörer i kommunorganisationen att ta ansvar för och engagera sig i det brottsförebyggande arbetet. Detta skiljer sig i viss mån från Lipskys (2010, s. 19, 25) uppfattning av gräsrotsbyråkrater, då han menar att dessa tenderar att vilja utöka sin autonomi och sitt handlingsutrymme för att kunna utföra arbetet på ett sätt som linjerar med deras preferenser, medan deras överordnade tenderar att vilja begränsa deras diskretionära makt för att försäkra sig om att gräsrotsbyråkraterna uppnår specifika resultat. Studien

pekar således på att de kommunala brottsförebyggande samordnarna tillämpade en logik som i större utsträckning liknar den hos centrala makthavare eller *managers* i byråkratiska organisationer än den hos gräsrotsbyråkrater. De brottsförebyggande samordnarna uppfattades alltså befinna sig mellan gräsrotsbyråkratens och *managerns* position. Orsaken till detta kan vara att de kommunala brottsförebyggande samordnarna inte har nämnvärd kontakt med medborgare i sin dagliga verksamhet, utan besitter en förhållandevis central roll i kommunorganisationen. Således kan deras behov av diskretionär makt eller handlingsutrymme för att kunna anpassa arbetet till den specifika situationen antas vara mindre jämfört med om de hade haft direktkontakt med medborgare och behövt anpassa arbetet till varje enskilt fall (ibid. s. 15, 161, 232). En alternativ förklaring till samordnarnas yrkande för tydligare lagstiftning kan vara att de eftersträvar minskad diskretionär makt för att hantera arbetssituationen på ett tillräckligt tillfredsställande sätt i en situation med otillräckliga resurser - alltså en strategi för att minska efterfrågan på deras arbete och på så vis göra deras arbete mer rutinmässigt (ibid. s. 83, 149-150). Genom tydligare direktiv kan rutinerna och kraven på arbetet tydliggöras och därigenom minska behovet av egna ställningstaganden.

## *6.2 Synen på samverkan som brottsförebyggande metod*

Samtliga brottsförebyggande samordnare ansåg det essentiellt att samverka med såväl interna som externa aktörer för att komma till rätta med brottsligheten. Samordnaren vid kommun E beskrev det på följande vis:

Man är ju rätt så duktig i kommuner generellt att arbeta i stuprör och inte prata med varandra i kanske den omfattningen som den här lagen kräver, mer eller mindre. Så, så det är ju där jag tänker att lagen förhoppningsvis leder till att vi eliminerar stuprörstänket och jobbar i en gemensam trätt istället isåfall.

Likaså beskrev samordnaren i kommun F tendenser till arbete i "stuprör" och en bristande kommunikation mellan sakkunniga och förtroendevalda.

Och jag hoppas väl kanske också till viss del att vi kommer ifrån det här med att politiker har egna (...) bilder av vad som är brottsförebyggande och vad man behöver göra, utan att ha förankrat det liksom i forskning eller (...) så- så vi kan få liksom lite mer sammanhållet brottsförebyggande

arbete [...]. [---] Så att det skulle jag väl ändå, liksom så här, ja men att vi slutar jobba i stuprör och att politikerna slutar ta egna initiativ som inte liksom är grundade i något.

Respondenterna lyfte med andra ord ett behov av att i högre grad samverka och forma en "gemensam tratt" för de brottsförebyggande frågorna. Dessa beskrivningar överensstämmer med den bild Lozic (2018, s. 129) ger av den svenska kriminalpolitiska diskursen - nämligen ett stuprörstänkande som man försökt arbeta bort och ersätta med ett underifrånbaserat brottsförebyggande arbete där flera aktörer ingår. Vidare redogjorde sju av nio samordnare för att de både hade en samverkansöverenskommelse med polisen och ett strategiskt eller brottsförebyggande råd. Samordnaren för kommun G uppgav att de saknar båda samverkansformerna och samordnaren för kommun A menade att ett råd funnits etablerat tidigare men tillfälligt pausats för granskning och omstrukturering. Samverkansöverenskommelserna med Polismyndigheten beskrevs som gynnsamma styrdokument som ämnade precisera syftet med samverkan och systematisera ett gemensamt ansvarstagande. Därtill förmedlade fem av nio kommuner att samverkan med polisen fungerade väl. Samordnaren vid kommun F ställde sig dock frågande till vad effekterna av samverkansöverenskommelserna varit i praktiken och påtalade att kommunens samverkansöverenskommelse med polisen främst "bara varit ett pappersdokument som inte betytt särskilt mycket".

Kritiken rörande det praktiska utfallet av samverkansdirektiven återkom, och då bland flera kommuner, gällande de brottsförebyggande råden. Samordnaren vid kommun C beskrev en avsaknad av effekter av samverkan i kommunens strategiska råd:

Tyvärr får jag säga att det är mer av ett informationsutbyte och det är den erfarenheten jag har från andra kommuner också, att det gärna blir det. Och eftersom det är ett råd så blir det sällan eller aldrig man tar något beslut utan det är mer rekommendationer isåfall. [---] Jag tycker att det är tydligt att rådet ska vara av strategisk karaktär och då får man se över vilka som sitter med sakkunskap här. För det blir ju lätt att det bara blir ett informationsutbyte eller väldigt mycket tyckande bara och lite verkstad.

Således menade respondenten att samverkan i det strategiska rådet till största del ägnats åt diskussion och informationsutbyte, vilket medfört att planering av och beslut om faktiska gemensamma och riktade preventiva åtgärder uteblivit. Omkring hälften av kommunerna menade att samverkansarbetet inom det strategiska rådet tenderar att

just ta formen av informationsutbyte och avrapportering, snarare än att inriktas på beslutsfattande. En majoritet av kommunerna reflekterade inte nämnvärt över för- och nackdelar med detta, men tre kommuner uppgav en strävan efter att omstrukturera det strategiska rådet respektive deras operativa råd, för att effektivisera samverkansarbetet och säkerställa att de brottsförebyggande forumen ägnar sig åt mer än enbart informationsutbyte.

Sammantaget fanns en positiv inställning till en utökad samverkan och både samverkansöverenskommelser och strategiska eller brottsförebyggande råd återfanns i nästintill samtliga kommuner. Dock beskrevs, som ovan redogjorts för, att två respondenter inte såg några direkta effekter av samverkansarbetet. I tidigare forskning framgår likaså att samverkan inte nödvändigtvis leder till effektivisering av det brottsförebyggande arbetet (Nilsson et al. 2023, s. 178; Stenström 2023, s. 1062), utan riskerar att bli mer av ett informationsutbyte och administrativt arbete (Alstam & Forkby 2022, s. 6; Johansson 2014, s. 143, 153; Stenström 2023, s. 1056-1057). Detta förhållande tyder på att den ökade samverkan inte har motiverats av de faktiska effekterna utan av något annat. Det är inte målet, utan snarare själva handlandet i sig - att samverka - som motiverat arbetssättet. Därför kan samverkan som brottsförebyggande metod anses grundad på en bild av samverkan som en given metod - utan vidare eftertanke kring dess förmåga att uppnå målet med arbetet - och på så vis klassas som värderationellt handlande (Weber 1983, s. 18-19). De två samordnare som uppmärksammat att samverkan ofta avstannat vid ett informationsutbyte och att beslut om åtgärder uteblivit, gav uttryck för att det behövde förändras. Således problematiserades den värderationella samverkan av samordnarna och en förhoppning fanns att omstrukturera och effektivisera, för att tydligare knyta samverkan till strategiska preventiva insatser. Alltså var förhoppningen att uppnå samverkan som motiveras av målet - en målrationell samverkan (ibid. s. 19).

Ett alternativt synsätt är att den samverkan som återfanns i kommunerna var målrationell men grundad i en annan målsättning - att utbyta information - än den som respondenterna hade som förhoppning - att skapa ett effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete. I sådant fall stod inte två rationalitetstyper mot varandra, utan två konkurrerande mål - informations- och kunskapsutbyte respektive effektiva, gemensamma förebyggande åtgärder. Således framgår, som Weber (1983, s. 19) påpekar, att samverkan som social handling kan förklaras med fler än enbart en rationalitetstyp,

eftersom det just handlar om idealtyper - vetenskapligt konstruerade och förenklade konceptualiseringar av en komplex verklighet (ibid. s. 5, 7).

### *6.3 Sakkunskap och politik - ett omaka par?*

Relationen mellan politiker och sakkunniga tjänstepersoner inom kommunen lyftes som en särskild utmaning. Av resultatet framgår att fem av nio samordnare ansåg det effektivt att separera beslutsfattande inom det strategiska eller brottsförebyggande rådet från det operativa samverkansarbetet, där det förstnämnda tenderade att förknippas med politiker och det sistnämnda med kommunala tjänstepersoner. Fyra av nio brottsförebyggande samordnare beskrev en tveksamhet inför att ge politiker alltför mycket utrymme i det brottsförebyggande arbetet. Samordnaren vid kommun A påpekade att det är tjänstepersonerna i kommunen - där samordnarna ingår - som "vet bäst" beträffande hur det brottsförebyggande arbetet ska utformas.

Eftersom att vi inte riktigt är klara med strukturen och så för vårt brottsförebyggande arbete eller vår lägesbild så har vi varit lite försiktiga på hur vi ska lyfta det. För vi vill inte heller att de [politikerna] går in och petar i det. Vi vill gärna ha förslaget klart först liksom, för det är någonstans ändå tjänstepersonerna som vet bäst litegrann och då vill vi att det kommer från oss och uppåt (skrattar till).

Samordnaren vid kommun C påtalade samma tendens och menade att åtskillnaden mellan professionerna berodde på att tjänstepersonerna resonerade utifrån evidens och effektivitet, och politikerna utifrån tyckande, prestige eller sedvana.

Det måste sitta sakkunskap och det får sitta politik, men det får inte vara att politiken tar över och detaljstyr. Utan jag tycker snarare att det är sakkunskapen och det strategiska som ska få ta mer plats där [i det strategiska rådet]. [---] [D]et är som sagt var väldigt mycket ingrott. Det har varit så alltid och det är prestigefyllt att delta, men jag tror ingen riktigt vet varför de [politikerna] deltar.

Om relationen mellan professionerna kan sägas, utifrån Webers typologi, att samordnarna tillskrev sig själva en mer målrational logik, eftersom de uttryckte en önskan om att låta målet med deras arbete - att långsiktigt och strategiskt förebygga brott - vägleda samverkan. Politiker, å sin sida, porträtterades istället som att de ingick i

råden på grund av sedvana eller prestige, och därmed att samverkan - för deras del - hade ett egenvärde. Därav kan samordnarna anses ha tillskrivit kommunala politiker en värderationell logik (Weber 1983, s. 18-19). Dessa upplevt konkurrerande logiker - tjänstepersonernas målrationalitet och politikernas värderationalitet - kan antas vara en orsak till utmaningarna i det interna samverkansarbetet.

Av samordnaren i kommun G lyftes en aspekt som tyder på att det inte är alldeles enkelt att tillskriva ett handlande en viss rationalitetstyp eller logik. Samordnaren framhöll att politikernas position kan vara motiverad av att de vill "visa handlingskraft" inför sina väljare. Denna uppfattning av politiken, där strävan efter att visa handlingskraft och att medborgares oro tas på allvar, återspeglas även i tidigare forskning (Svedin 2021, s. 591). Med avstamp i Webers (1983, s. 18-19) typologi för socialt handlande, kan samverkan i rådet anses ha utgjort ett instrument för att uppnå målet att uppvisa handlingskraft och tillskrivas en målrational logik. I sådana fall präglas den interna samverkan mellan politiker och brottsförebyggande samordnare inte direkt av motstående logiker utan skilda mål - en målrational logik som betonar evidens, systematik och långsiktighet, respektive en målrational logik som framhåller att visa handlingskraft.

## **7. Diskussion**

I avsnittet presenteras till en början de huvudsakliga fynden från resultatredovisningen och den tematiska analysen. Därefter relateras fynden till det rådande forskningsläget, följt av en beskrivning av studiens bidrag i en bredare samhällslig kontext.

### *7.1 Resultatdiskussion*

Av resultatet framgår att implementeringen av lagen (SFS 2023:196), utifrån ett samverkansperspektiv, har upplevts både givande och utmanande. Lagstiftningen välkomnades då den ansågs ha gett ökad tyngd till brottsförebyggande arbete. Emellertid beskrev respondenterna att lagen upplevdes vag och att det kommunala brottsförebyggande ansvaret präglades av ovisshet. Samordnarna fick således förhålla sig till ett tolkningsutrymme och genom sitt arbete forma lagens praktiska utfall. Särskilt kom denna ovisshet till uttryck beträffande ansvarsfördelningen inom det

brottsförebyggande arbetet inom kommunorganisationen, vilket ansågs försvåra samverkansarbetet. Vidare tydliggjordes att resursbrist var ett återkommande inslag i samordnarnas arbete och något som i hög grad influerade hur lagen omsattes i praktiken - exempelvis genom att påverka hur stor andel av samordnarens arbetstid som gick till brottsförebyggande arbete.

Vad gäller samverkansöverenskommelser och strategiska eller brottsförebyggande råd, syntes en positiv inställning till dessa bland respondenterna, då det återfanns en förhoppning om att detta samverkansarbete skulle medföra ett mer sammanhållet och underifrånbaserat brottsförebyggande arbete. Samtidigt framkom viss skepsis kring funktionen av det brottsförebyggande rådet, då det kunde anta formen av ett diskussionsforum snarare än ett forum för beslutsfattande, även om en majoritet av kommunerna inte reflekterade över detta. Således riskerade samverkan att genomföras för samverkans skull, snarare än av effektivitetsskäl - ett tillkortakommande som även påtalats i tidigare forskning (Alstam & Forkby 2022, s. 6; Johansson 2014, s. 143, 153; Nilsson et al. 2023, s. 178; Stenström 2023, s. 1056-1057). Detta medför att motivet bakom samverkan kan ifrågasättas, då det kan rationaliseras av fler skäl än enbart samverkansarbetets kapacitet att effektivisera det brottsförebyggande arbetet. Emellertid tenderade samordnarna att yrka för mer målinriktad samverkan, där målet består i mer strategiskt brottsförebyggande arbete.

Av resultatet framgår även en förhoppning från samordnarnas sida om att minska kommunala politikernas inverkan på det brottsförebyggande arbetet, för att istället öka sakkunniga tjänstepersoners inflytande. Politiker anknöts till tyckande, sedvana och en vilja att visa handlingskraft, medan tjänstepersoner i kommunen förknippades med kunskap och effektivitet. Tendensen bland politiker att vilja visa sig handlingskraftiga och hänsynstagande till allmänhetens oro framgår också i tidigare forskning (Svedin 2021, s. 591). Även på andra fronter linjerar studiens resultat med tidigare forskning kring samverkan i brottsförebyggande arbete. Särskilt gäller detta ansvarsgörandet av aktörer i det lokala brottsförebyggande arbetet, i detta fall inom kommunal verksamhet, samt den starka betoningen på samverkan och samsyn i arbetet - något som belysts av ett flertal forskare (Andersson 2018, s. 126; Andersson & Wahlgren 2022, s. 83-84, 89; Gressgård 2016, s. 11; Kronkvist & Ivert 2020, s. 134-135; Lidskog & Persson, s. 298; Lozic 2018, s. 129-130; Mulinari 2015, 322, 326-327; Wahlgren 2019, s. 82-83, 90-91).

Studien bidrar med en fördjupad inblick i arbetet bland kommunala brottsförebyggande samordnare, och hur dessa förhåller sig till och betraktar lagen (SFS 2023:196). I och med att lagen trädde i kraft för knappt ett år sedan, har studier kring ett lagstadgat kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete inte hunnit genomföras i nämnvärd utsträckning, vilket medför att förevarande studie kan anses utgöra ett tidigt bidrag till litteraturen kring denna lag. Särskilt har uppfattningar, erfarenheter och förhoppningar beträffande samverkansarbetet som föreskrivs enligt lagen undersökts, vilket bidrar med ökad insikt och förståelse för hur arbetet kan underlättas och förbättras, utifrån kommunala brottsförebyggande samordnares perspektiv. Studiens resultat skulle således kunna utgöra underlag för val av åtgärder i det kommunala brottsförebyggande arbetet, i syfte att effektivisera detta. Genom att studera förhoppningar på det kommunala brottsförebyggande samverkansarbetet möjliggörs även uppföljande studier i ämnet, där denna uppsats kan nyttjas för att avgöra huruvida de brottsförebyggande samordnarnas förhoppningar har infriats eller ej. Avslutningsvis framhäver studien hur lagstiftning kan komma att omsättas i praktiken, vilket ligger inom den rättssociologiska disciplinens kärnområde.

## 7.2 Kritiska reflektioner

Lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har varit i kraft i knappt ett år och kan således anses för nyinstiftad för att närmare studera hur implementeringen av lagen har fortlöpt hittills. Emellertid har detta tagits i beaktande vid utformningen av studiens frågeställningar, då studien både berört uppfattningar av samverkansarbetet utifrån lagen hittills och förväntningar på det fortsatta arbetet. Vidare kan teorierna som tillämpats för att analysera resultatet anses ha begränsningar, då resultatet kan tolkas på multipla sätt - både beträffande huruvida kommunala brottsförebyggande samordnare kan betraktas som gräsrotsbyråkrater i den bemärkelsen som Lipsky (2010) åsyftar, samt i termer av vilken typ av rationalitet som dessa tillämpar i samverkansarbetet och som de anser att andra aktörer agerar utefter. Samordnarna skulle kunna sägas befinna sig på en mer flytande skala mellan gräsrotsbyråkrat och *manager* med Lipskys (2010, s. 18-23) termer. Således kan studiens interna validitet eller trovärdighet (LeCompte & Goetz 1982 se Bryman 2018, s. 465; Lincoln & Guba 1985, Guba & Lincoln 1994 se Bryman 2018, s. 467) anses något



vag. Dock kan de olika teoretiska tolkningar som är möjliga att göra utifrån respondenternas resonemang också stärka den interna validiteten, genom att belysa olika synsätt och därmed visa förståelse för att sambandet mellan empiri och teori kan vara mångfacetterat. Därtill kan studien anses innehålla ett slags teoritriangulering, i och med att två olika teoretiska ansatser nyttjades för att analysera materialet (ibid.). Denna triangulering kan anses ha stärkt resultatets validitet eller träffsäkerhet, liksom dess fullständighet (Bryman 2018, s. 468; Denscombe 2009, s. 188-189).

I och med att respondenterna i studien har aidentifierats, kan studiens replikerbarhet anses låg (Bryman 2018, s. 72; Vetenskapsrådet 2017, s. 41). Likaså minskar studiens överförbarhet på grund av detta, eftersom det kan te sig svårt för läsaren att avgöra hur överförbart resultatet är på andra förhållanden (Lincoln & Guba 1985 se Denscombe 2009, s. 382-383). Emellertid är i detta sammanhang etiska krav och hänsynstaganden till respondenternas integritet och vilja viktiga att beakta, och i avvägningen mellan forskningskravet och individskyddskravet kan således individskyddskravet - vikten av att de som deltar i studien skyddas från skada eller kränkning - anses trumfa forskningskravet - att forskningen kan leda till förbättringar i exempelvis miljö eller livskvalitet (Vetenskapsrådet 2017, s. 13). Detta eftersom respondenterna tillfrågades beträffande huruvida de ville aidentifieras eller ej, där samtliga uppgav att de ville få sina svar aidentifierade. Dessutom finns risk att respondenterna skulle bli lidande om deras identiteter offentliggjordes, eftersom de delade med sig av åsikter kring andra individer och grupper som inte alltid var av positivt slag.

Det bör även poängteras att uppsatsförfattarna kan ha påverkat studiens resultat genom subjektiva synsätt och värderingar. Detta ingår i den konstruktionistiska ansats som studien utgår från, eftersom forskaren, enligt detta ontologiska perspektiv, är medskapare av förståelsen av verkligheten (Bryman 2018, s. 58, 65). I detta fall har författarna haft en rättsociologisk ansats, vilket har färgat överväganden och analyser i studien. Den inverkan som författarnas personliga åsikter eller uppfattningar eventuellt har haft på resultatet kan i sin tur ha påverkat studiens tillförlitlighet eller pålitlighet, även om problemet har försökt undvikas genom utförliga redogörelser för tillvägagångssätten i studiens olika delar (Lincoln & Guba 1985 se Denscombe 2009, s. 381).

## 8. Avslutning

I avsnittet presenteras slutsatserna av undersökningen och förslag till vidare forskning. Slutsatserna utgår från studiens syfte - att få en uppfattning om brottsförebyggande samordnares syn på samverkansarbetet utifrån lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Frågeställningarna som besvaras är (1) hur kommunala brottsförebyggande samordnare har upplevt samverkan inom ramen för lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete *hittills*, samt (2) vilka förhoppningar och önskemål som finns bland samordnarna på samverkansarbetet utifrån lagen *framöver*. Studiens teoretiska ramverk har utgjorts av Lipskys (2010) teoretisering kring handlingsutrymme i offentlig byråkrati, samt Webers (1983) rationalitetstyper för social handling.

### 8.1 Slutsatser

Beträffande den första frågeställningen, ansåg samordnarna att arbetet utifrån lagen (SFS 2023:196) upplevts såväl positivt som negativt. Å ena sidan upplevdes lagstiftningen ha bidragit till att uppmärksamma det lokala brottsförebyggande arbetet i den interna kommunorganisationen. Å andra sidan framkom att lagens vaghet medförde svårigheter att övertyga samtliga förvaltningar och aktörer i kommunen om deras ansvar i det brottsförebyggande arbetet, liksom att få kommunen att ägna tillräckliga resurser åt arbetet. De kommunala brottsförebyggande samordnarna tenderade att ställa sig positiva till samverkansöverenskommelser, då detta förknippades med viss systematisering och högre prioritering av samverkansarbetet. Emellertid var vissa kommuner mer kritiska till funktionen hos det lokala brottsförebyggande rådet, då arbetet i detta tenderade att utgöras av informationsutbyte i högre utsträckning än beslutsfattande.

Vad gäller den andra frågeställningen, framgår att de kommunala brottsförebyggande samordnarna önskade se ett mer enat brottsförebyggande arbete inom kommunen och ett större ansvarstagande från den kommunala organisationen i stort inom det brottsförebyggande arbetet. Det påpekades även att samverkansarbetet hade underlättats av tydligare lagstiftning, främst för att förtydliga de interna rollerna i arbetet. Vidare framhölls en önskan att separera politik från sakkunskap, genom att ge tjänstepersoner mer utrymme i samverkansarbetet. Detta eftersom politiker

tenderade att uppfattas som alltför åsiktsbaserade. Samordnarna framhävde även ett behov av mer tid, kunskap och ekonomiska medel för att bedriva det brottsförebyggande arbetet effektivt och strategiskt.

Den osäkerhet eller flexibilitet som lagen (SFS 2023:196) har gett upphov till bland de brottsförebyggande samordnarna har knutits till Lipskys (2010, se s. xi, 3, 13) resonemang om handlingsutrymme i offentlig byråkrati. Tolkningsutrymmet har medfört svårigheter bland samordnarna att övertyga den kommunala organisationen om vikten av ansvarstagande bland alla parter i det brottsförebyggande arbetet. Kombinationen av tolkningsutrymme och begränsade resurser har dessutom kunnat medföra en restriktiv tolkning av lagen, på så vis att kommuner med mindre resurser har ställt sig mer försiktiga till att ge det brottsförebyggande arbetet större utrymme. Vidare framgår att olika typer av rationalitet har präglat samverkansarbetet, utifrån Webers (1983, s. 18-19) rationalitetstyper för social handling. De brottsförebyggande samordnarna uppvisade tendenser till en målrationell logik i synen på samverkan, då syftet med samverkan ansågs vara att effektivisera det brottsförebyggande arbetet och göra det mer långsiktigt. Samtidigt finns skäl att betrakta samordnarna som värderationella, då samverkan som metod kan uppfattas som en given metod som rationaliseras genom dess egenvärde snarare än dess effekter. Kommunpolitikerna tillskrevs istället en värderationell logik, men även här kunde olika typer av rationalitet uttolkas.

Sammantaget har denna kvalitativa intervjustudie bidragit med insikter om upplevelser av samverkansarbetet utifrån lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, samt åtgärder som skulle kunna vidtas för att skapa bättre förutsättningar för kommunalt brottsförebyggande arbete, framförallt utifrån ett samverkansperspektiv.

## *8.2 Förslag till vidare forskning*

I och med att studiens resultat är mångfacetterat, hade studien kunnat inriktas på många andra forskningsfrågor än de som har legat till grund för förevarande studie. Exempelvis skulle frågeställningarna i en framtida studie kunna inriktas mot upplevelser av arbetet som berör utformning av lägesbild och åtgärdsplan, eller uppfattningar kring lagstiftningsåtgärder som hade varit gynnsamma för det lokala

brottsförebyggande arbetet i stort. Vidare hade det varit värdefullt att studera upplevelser av samverkansarbetet i kommuner i fler delar av landet, i syfte att få en nationell eller åtminstone bredare översyn av det kommunala brottsförebyggande arbetet och hur det uppfattas av brottsförebyggande samordnare. På så vis hade möjligen tydligare mönster kunnat uttydas i upplevelser av arbetet, exempelvis i förhållande till kommunens storlek eller placering.

Förslagsvis hade en metodkombination (Denscombe 2009, s. 149) kunnat tillämpas i en framtida studie, exempelvis genom att distribuera en enkät till ett större antal brottsförebyggande samordnare vid olika kommuner i landet och sedan välja ut ett antal kommuner från olika håll till en intervjustudie. På så vis skulle resultatet kunna framhäva större mångfald och anses mer fullständigt, trovärdigt och pålitligt (Lincoln & Guba 1985, Guba & Lincoln 1994 se Bryman 2018, s. 467-470; Bryman 2018, s. 770, 784; Denscombe 2009, s. 151-153).

Ytterligare ett förslag på område för vidare forskning är upplevelser av samverkan i det lokala brottsförebyggande arbetet bland andra aktörer som också är delaktiga i arbetet, såsom kommunpoliser, kommunala politiker eller brottsförebyggande samordnare på länsnivå. Vidare skulle upplevelsen av samverkansarbetet kunna undersökas när lagen (SFS 2023:196) har varit i kraft en längre period. Den författade rapporten skulle då kunna utgöra underlag för att avgöra huruvida förhoppningarna som samordnarna framfört har infriats.

## Källförteckning

### *Litteratur och vetenskapliga artiklar*

Alstam, K. & Forkby, T. (2022). Finding a Suitable Object for Intervention: On Community-Based Violence Prevention in Sweden. *Societies*, 12(3), s. 1-13. doi: 10.3390/soc12030075

Andersson, R. (2018). The Downfall of the Rehabilitative Ideal and the Establishing of a new Political Legitimacy in Swedish Crime Policy: 1965 to 1989. *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, 5(2), s. 108-130. doi: 10.15845/bjclcj.v5i2.1460

Andersson, R. & Wahlgren, P. (2022). Local crime prevention work: cultivating a political profile at a municipal level. *Crime Prevention and Community Safety*, 24(1), s. 78-92. doi: 10.1057/s41300-021-00133-x

Azevedo, V.; Carvalho, M.; Fernandes-Costa, F.; Mesquita, S.; Soares, J.; Teixeira, F. & Maia, Â. (2017). Interview transcription: conceptual issues, practical guidelines, and challenges. *Revista de Enfermagem Referência*, 4(14), s. 159-167. doi: 10.12707/RIV17018

Baier, M.; Svensson, M. & Nafstad, I. (2018). *Om rättssociologi : en introduktion*. Studentlitteratur.

Banakar, R. (2012). Who Needs the Classics? On the Relevance of Classical Legal Sociology for the Study of Current Social and Legal Problems. I Hammerslev, O. & Madsen, M. R. (red.) *Rettsociologi*. Hans Reitzels Forlag; U. of Westminster School of Law Research Paper No. 13-04, s. 1- 32.

Brandén, J. (2023). The politics of patrolling 'safety guards' in Sweden: outsourcing, depoliticization, and immunization. *Critical Policy Studies*, 17(4), s. 619-636. doi: 10.1080/19460171.2023.2182334

- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Liber.
- Crang, M. & Cook, I. (2007). *Doing ethnographies*. SAGE.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. 2. uppl., Gleerups utbildning.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken : för småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl., Studentlitteratur.
- Forkby, T. (2020). Organisational Exceptions as Vehicles for Change: Collaborative strategies, trust, and counter strategies in local crime prevention partnerships in Sweden. *European Journal of Social Work*, 23(4), s. 580-593. doi: 10.1080/13691457.2018.1512474
- Gressgård, R. (2016). WELFARE POLICING AND THE SAFETY-SECURITY NEXUS IN URBAN GOVERNANCE : The expanded cohesion agenda in Malmö. *Nordic Journal of Migration Research*, 6(1), s. 9-17. doi: 10.1515/njmr-2016-0003
- Hart, C. (2018). *Doing a literature review : releasing the research imagination*. 2. uppl., SAGE.
- Hydén, H. (2002). *Normvetenskap*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Johansson, K. (2014). Crime prevention cooperation in Sweden: a regional case study. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, 15(2), s. 143-158. doi: 10.1080/14043858.2014.954830
- Kronkvist, K. & Ivert, A-K. (2020). A winning BID? The effects of a BID-inspired property owner collaboration on neighbourhood crime rates in Malmö, Sweden. *Crime Prevention and Community Safety*, 22(2), s. 134-152. doi: 10.1057/s41300-020-00088-5

Lidskog, R. & Persson, M. (2012). Community Safety Policies in Sweden. A Policy Change in Crime Control Strategies?. *International Journal of Public Administration*, 35(5), s. 293-302. doi: 10.1080/01900692.2011.646084

Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. 2. uppl., Studentlitteratur.

Lipsky, M. (2010[1980]). *Street-level bureaucracy : dilemmas of the individual in public services*. 30th anniversary expanded ed., Russell Sage Foundation.

Lozic, V. (2018). Att lära av det lokala och experimentera: Resilienstänkande i brottsförebyggande arbete. *ARKIV. Tidskrift för samhällsanalys*, (9), s. 129-157. doi: 10.13068/2000-6217.9.5.

Mulinari, L. S. (2015). "Ni är inte välkomna i vårt fina Malmö": Premisser för samhällsgemenskap i kamp mot organiserad brottslighet. *Sociologisk Forskning*, 52(4), s. 321-340. doi: 10.37062/sf.52.18298

Nilsson, K.; Thodelius, C. & Högdahl, E. (2023). Interpretation of the SafeGrowth method from a police perspective - Possibilities and hindrance in local crime prevention initiatives. *Journal of community safety and well-being*, 8(4), s. 176-180. doi: 10.35502/jcswb.330

Stenström, A. (2023). Partnership policing and the dynamics of administrative growth. *Policing & Society*, 33(9-10), s. 1051-1065. doi: 10.1080/10439463.2023.2239427

Svedin, G. (2021). Brottslighet som politiskt konfliktområde: Från bråkiga arbetare till kriminella invandrare: samhällsfarliga i kriminalpolitisk debatt och brottslighetens politisering i Sverige under 200 år. *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 123(3), s. 587-624.

Treviño, A. J. (2013). Sociological Jurisprudence. I Banakar, R. & Travers, M. (red.) *Law and social theory*. 2 uppl., Hart publishing, s. 35-52.

Wahlgren, P. (2019). Brottsprevention i straffvälfärdspolitikens tid - Samverkanstankens historiska rötter. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 106(1), s. 82-92. doi: 10.7146/ntfk.v106i1.124731

Weber, M. (1983). *Ekonomi och samhälle : förståendesociologins grunder. 1 Sociologiska begrepp och definitioner. Ekonomi, samhällsordning och grupper*. Argos.

### *Offentligt tryck*

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2021). Remissyttrande den 1 november 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Dir. 2019:94. *Kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete*.

Ds 1996:59. *Allas vårt ansvar – ett nationellt brottsförebyggande program*.

Helsingborgs stad (2021). Remissyttrande den 6 oktober 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Justitiedepartementet (2015). *Uppdrag till Brottsförebyggande rådet om förstärkt stöd och samordning av det brottsförebyggande arbetet*. Dnr. Ju2015/06464/KRIM. Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2017). *Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att utveckla det nationella stödet och samordningen för brottsförebyggande arbete*. Dnr. Ju2017/01526/KRIM. Regeringskansliet.

Malmö Stad (2021). Remissyttrande den 2 november 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Polismyndigheten (2021). Remissyttrande 29 oktober 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.



Prop. 2022/23:43. *Kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.*

SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform.*

SFS 2016:1258. *Förordning om regional samordning inom det brottsförebyggande området.*

SFS 2023:196. *Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.*

Skr. 2016/2017:126. *Tillsammans mot brott - ett nationellt brottsförebyggande program.*

SOU 1995:146. *Trygghet mot brott – rollfördelning och samverkan.*

SOU 2021:49. *Kommuner mot brott.*

Stiftelsen Tryggare Sverige (2021). Remissyttrande den 29 oktober 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Stockholms universitet (2021). Remissyttrande den 21 oktober 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Sveriges Kommuner och Regioner (2021). Remissyttrande den 15 oktober 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Örebro universitet (2021). Remissyttrande den 2 november 2021 över betänkandet *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

### *Övrigt*

Abrahamsson, U. (2023). Ny lag sätter press på kommuner att jobba brottsförebyggande. *SVT*, 16 augusti.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/ny-lag-satter-press-pa-kommuner-att-jo>

## [bba-brottsforebyggande](#)

Bergman, L. (2023). Brotten mot företagen: Ökat krav på kommuner att förebygga brott. *Tidningen näringslivet*, 29 augusti.

<https://www.tn.se/naringsliv/30547/okat-krav-pa-kommuner-att-forebygga-brott/>

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2015). *Förstärkt stöd till - och samordning av - det lokala brottsförebyggande arbetet. Redovisning av ett regeringsuppdrag.*

Brottsförebyggande rådet.

[https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70646a/1615215304835/2015\\_F%C3%B6rst%C3%A4rkt%20st%C3%B6d%20till%20-%20och%20samordning%20av%20-%20det%20lokala%20brottsf%C3%B6rebyggande%20arbetet.pdf](https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70646a/1615215304835/2015_F%C3%B6rst%C3%A4rkt%20st%C3%B6d%20till%20-%20och%20samordning%20av%20-%20det%20lokala%20brottsf%C3%B6rebyggande%20arbetet.pdf)

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2018). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2018.* Brottsförebyggande rådet.

[https://bra.se/download/18.10aae67f160e3eba62938bb4/1522220070969/2018\\_Det\\_brottsforebyggande\\_arbetet\\_i\\_Sverige.pdf](https://bra.se/download/18.10aae67f160e3eba62938bb4/1522220070969/2018_Det_brottsforebyggande_arbetet_i_Sverige.pdf)

Lappalainen, K. (2023). Kommunen får större ansvar att förhindra brott: "Behöver steppa upp". *SVT*, 16 maj.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/kommunen-far-storre-ansvar-att-forhindra-brott>

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) (2022). *Kommungruppsindelning. Sveriges kommuner och regioners kommungruppsindelning 2023.* Sveriges Kommuner och Regioner.

<https://skr.se/download/18.ef4ba7d1849a2f55db2898a/1669978414789/Kommungruppindelning-2023.pdf>

Vetenskaprådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Vetenskaprådet.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhallsvetenskaplig-forskning.html>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

[https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed\\_VR\\_2017.pdf](https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf)

## Bilagor

### *Bilaga 1: Strategiska sökningar*

<b>Sökning 1a</b>	<b>Sökning 1b</b>
brottsförebygg* OR brottsprevent* AND kommun* OR lokal*	crime prevent* AND municip* OR local* AND Swed* AND collaborat*
<b>Sökning 2a</b>	<b>Sökning 2b</b>
brottsförebygg* OR brottsprevent* AND politi* OR kriminalpoliti*	crime prevent* AND politi* AND Swed*

## *Bilaga 2: Informationsblankett*

Hej,

Alexandra Ander och Linnea Rosenthal heter vi och skriver under våren en kandidatuppsats på kandidatprogrammet i kriminologi vid Rättssociologiska institutionen på Lunds universitet.

Vi är intresserade av det nya kommunala ansvaret för brottsförebyggande arbete, som lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete stadgar sedan den 1 juli 2023. Inom ramen för vår studie strävar vi efter att undersöka hur det praktiska arbetet med att implementera lagen upplevs. Vi vill undersöka förhoppningar, förväntningar, framgångsfaktorer och eventuella hinder eller utmaningar i arbetet bland kommunalt anställda som arbetar med brottsförebyggande frågor, som den nya lagen gett upphov till. Syftet med studien är att belysa det kommunala brottsförebyggande arbetet och öka kunskapen om utvecklingsområden, behov och rekommendationer för det framtida arbetet.

**Vi vill gärna intervjua dig för vår studie!** Intervjun kan ske i valfri fysisk eller digital miljö och beräknas ta högst en timme. Om vi får, spelar vi gärna in intervjun för att sedan kunna transkribera materialet och på ett så korrekt sätt som möjligt återge dina svar skriftligen. Materialet kommer enbart att användas och lagras inom ramen för kandidatarbetet. När uppsatsen har godkänts kommer inspelningen och transkriberingen att raderas, och den slutgiltiga studien publiceras på Lund University Publications Papers (LUP) efter examination. Den kan även sändas till dig efter önskemål.

Ljudupptagningen kommer att behandlas konfidentiellt, vilket innebär att inspelningarna kommer förvaras oåtkomliga för utomstående - inklusive vår handledare. Du som medverkar i intervjun kan, om så önskas, avidentifieras. I transkriberingen av intervjun kommer i sådana fall uppgifter och detaljer, som gör dig identifierbar, uteslutas eller fingeras. Ditt deltagande är frivilligt och du har när som

helst rätt att avbryta ditt deltagande utan att uppge skäl. Skulle du välja att avbryta din medverkan efter intervjutillfället, inkluderas inte dina svar i studien utan raderas.

Om du har ytterligare frågor, tveka inte att kontakta oss via telefon eller e-post.

Vi ser fram emot att höra från dig!

**Alexandra Ander**

Kandidatprogrammet i kriminologi,  
Rättssociologiska institutionen  
Lunds universitet  
[telefonnummer]  
[e-postadress]

**Linnea Rosenthal**

Kandidatprogrammet i kriminologi,  
Rättssociologiska institutionen  
Lunds universitet  
[telefonnummer]  
[e-postadress]

**Patrik Olsson (handledare)**

Universitetslektor,  
Rättssociologiska institutionen  
Lunds universitet

---

Jag vill medverka i en intervju.

Namn: \_\_\_\_\_

E-post: \_\_\_\_\_

Telefon: \_\_\_\_\_

### *Bilaga 3: Samtyckesblankett*

#### **Kommunalt brottsförebyggande arbete**

Alexandra Ander och Linnea Rosenthal heter vi och skriver under våren en kandidatuppsats på kandidatprogrammet i kriminologi vid Rättsociologiska institutionen på Lunds universitet.

Vi är intresserade av det nya kommunala ansvaret för brottsförebyggande arbete, som lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete stadgar sedan den 1 juli 2023. Inom ramen för vår studie strävar vi efter att undersöka hur det praktiska arbetet med implementeringen av lagen upplevs. Vi vill undersöka förhoppningar, förväntningar, framgångsfaktorer och eventuella hinder eller utmaningar i arbetet bland kommunalt anställda som arbetar med brottsförebyggande frågor, som lagen gett upphov till. Syftet med studien är att belysa det kommunala brottsförebyggande arbetet och öka kunskapen om utvecklingsområden, behov och rekommendationer för det framtida arbetet.

**Vi vill gärna intervjua dig för vår studie!** Intervjun kan ske i valfri fysisk eller digital miljö och beräknas ta högst en timme. Om vi får, spelar vi gärna in intervjun för att sedan kunna transkribera materialet och på ett så korrekt sätt som möjligt återge dina svar skriftligen. Materialet kommer enbart att användas och lagras inom ramen för kandidatarbetet. När uppsatsen har godkänts kommer inspelningen och transkriberingen att raderas, och den slutgiltiga studien publiceras på Lund University Publications Papers (LUP) efter examination. Den kan även sändas till dig efter önskemål.

Ljudupptagningen kommer behandlas konfidentiellt, vilket innebär att inspelningarna kommer förvaras oåtkomliga för utomstående - inklusive vår handledare. Du som medverkar i intervjun kan, om så önskas, avidentifieras. I transkriberingen av intervjun kommer i sådana fall uppgifter och detaljer, som gör dig identifierbar, uteslutas. Ditt deltagande är frivilligt och du har när som helst rätt att avbryta ditt deltagande utan att uppge skäl. Skulle du välja att avbryta din medverkan efter intervjutillfället, inkluderas inte dina svar i studien utan raderas.

Om du har ytterligare frågor, tveka inte att kontakta oss via telefon eller e-post!

**Alexandra Ander**

Kandidatprogrammet i kriminologi,  
Rättssociologiska institutionen  
Lunds universitet  
[telefonnummer]  
[e-postadress]

**Linnea Rosenthal**

Kandidatprogrammet i kriminologi,  
Rättssociologiska institutionen  
Lunds universitet  
[telefonnummer]  
[e-postadress]

**Patrik Olsson (handledare)**

Universitetslektor,  
Rättssociologiska institutionen  
Lunds universitet

---

**Svarsblankett**

- Jag har läst informationen ovan.
- Jag samtycker till deltagande i studien.
- Jag är medveten om att deltagandet är frivilligt, att samtycket kan dras tillbaka och deltagandet således kan avbrytas när som helst utan angivna skäl.
- Jag godkänner inspelning av intervjun och är medveten om att inspelning och transkribering kommer att raderas efter examination.
- Jag vill att uppgifter som namn, arbetstitel och kommun inkluderas.
- Jag vill att uppgifter som gör mig identifierbar utelämnas.

Datum och ort: \_\_\_\_\_

Underskrift: \_\_\_\_\_

Namnförtydligande: \_\_\_\_\_



## *Bilaga 4: Intervjuguide*

### **Inledning och bakgrundsinformation**

Beskrivning av yrkesroll

Hur länge har du arbetat med brottsförebyggande frågor?

Utbildningsbakgrund?

### **Del 1 - Övergripande upplevelser av lagen, utmaningar och förhoppningar**

Har du upplevt några fördelar med lagen *hittills*?

Har du förhoppningar på den nya lagen *framöver*? I så fall vilka?

Har du upplevt några utmaningar eller svårigheter i samband med arbetet att implementera den nya lagen?

Ser du några utmaningar framöver med att implementera lagen?

Upplever du att du har getts tillräcklig tid att sätta dig in i lagstiftningen?

Upplever du att du besitter tillräcklig kunskap för att arbeta utifrån lagen?

Har du getts kompetensutveckling?

### **Del 2 - Särskilt om samverkan**

*[om samverkansöverenskommelser]*

Vad innebär/innehåller överenskommelsen?

Vilken roll har du i samverkansöverenskommelsen?

Vilka aktörer ingår i överenskommelsen/överenskommelserna?

Hur upplever du att samverkan fungerar?

Vilka frågor upplever du har fått störst utrymme inom samverkansarbetet?

Vilka utmaningar har du upplevt i samverkan?

Vilka positiva effekter upplever du med samverkansöverenskommelserna?

*[om strategiskt råd]*

Vilken funktion fyller det lokala brottsförebyggande rådet *i praktiken*?

Vilka aktörer ingår i rådet?

Hur upplever du att samverkan fungerar i rådet?

Vilka utmaningar har du upplevt i samverkan?

Vilka positiva effekter upplever du med det strategiska rådet?

### **Del 3 - Förbättringsförslag och framtidsförhoppningar**

Finns det särskilda lagstiftningsåtgärder/direktiv som du anser hade varit hjälpsamma för att utveckla och förbättra det lokala brottsförebyggande arbetet?

Finns det något inom ramen för samverkansarbetet som du hade velat förändra?

Finns det någon särskild vägledning eller kunskap som du hade önskat mer av?

Finns det fler eller andra åtgärder du hade önskat för att förbättra det lokala brottsförebyggande arbetet?

## Bilaga 5: Transkriberingsmall

I inspelningen	I transkriberingen	Exempel
Du hör inte vad personen säger	Information inom parenteser	(ohörbart på grund av bakgrundsljud)  ?([ord som ej hörs])?
Om du upplever att respondenten märkbart uttala ord fel som påverkar förståelsen	Den ordagranna transkriberingen och ett 'förslag' inom parenteser som avgränsas med snedstreck innan och efter	Life/(Lie)/
Avbrytning	Bindestreck där ordet/meningen avbröts	Respond-
Icke-verbal kommunikation	Information inom parenteser	(suckar); (skrattar)
Tystnad/paus	Kort avbrott i meningen markeras med punkter  Tre punkter inom parenteser vid kortare paus  Mycket långa pauser markeras inom parentes med en ungefärlig längd	...  (...)  (30 sekunders paus)
Personen betonar särskilt ett parti eller ord	Understruket	[...] nationellt, regionalt <u>och lokalt.</u>
Identifierbara detaljer	Fingerad information placeras inom hakparenteser	[kommun C]  [brottsförebyggande samordnare]

Bilaga 6: Utdrag av initial kodning av intervjuer

Int1_A_5apr2024				
Fördelar med lagen	Utmaning i implementering av lagen	Interna menings-skiljaktigheter	Personbundet arbete	Oriktat statsbidrag
<p>“[D]et har blivit lite tydligare vad kommunen förväntas att göra i arbetet.”</p> <p>Rollfördelningen i samverkan mellan polis och kommun har blivit tydligare, även om den fortfarande inte har blivit fullt ut tydlig, eftersom lagen inte är helt tydlig (s. 2).</p>	<p>Förväntningarna på lagen var att mer tid och utrymme skulle avsättas för brottsförebyggande frågor. Men i kommunen har man ansett att man redan gör tillräckligt och inte behöver sätta in mer personal eller ekonomiska resurser.</p> <p><b>Utmaning att följa lagen utan extra utrymme för detta. (s. 2)</b></p>	<p>Hade behövts mer tid och resurser för att uppfylla lagkraven, men kommunen har valt att inte avsätta varken personal eller finansiella medel för att man anser att man redan gör tillräckligt (s. 2-3).</p>	<p>Det brottsförebyggande arbetet vilar på respondenten och kollegan som också arbetar med brottsförebyggande frågor i kommunen (s. 3).</p>	<p>Pengarna som avsatts för arbetet är inte “öronmärkta” för detta utan försvinner in i ett “stort svart hål” (s. 3).</p>
	<p>Svårt att hitta <b>tiden</b> som krävs för att uppfylla</p>			<p><b>Budgeten</b> för nästkommande år är redan satt -&gt;</p>

	lagkraven med att skapa lägesbild och åtgärdsplan och samtidigt bygga ett strategiskt råd och en EST-grupp (s. 3).			måste vänta till året efter för att få de medel man åskat om (s. 3).
	Arbetet hade kunnat gå snabbare om tid och medel hade avsatts för det (s. 4).			